Należytość pocztową opłacono ryczałtem.

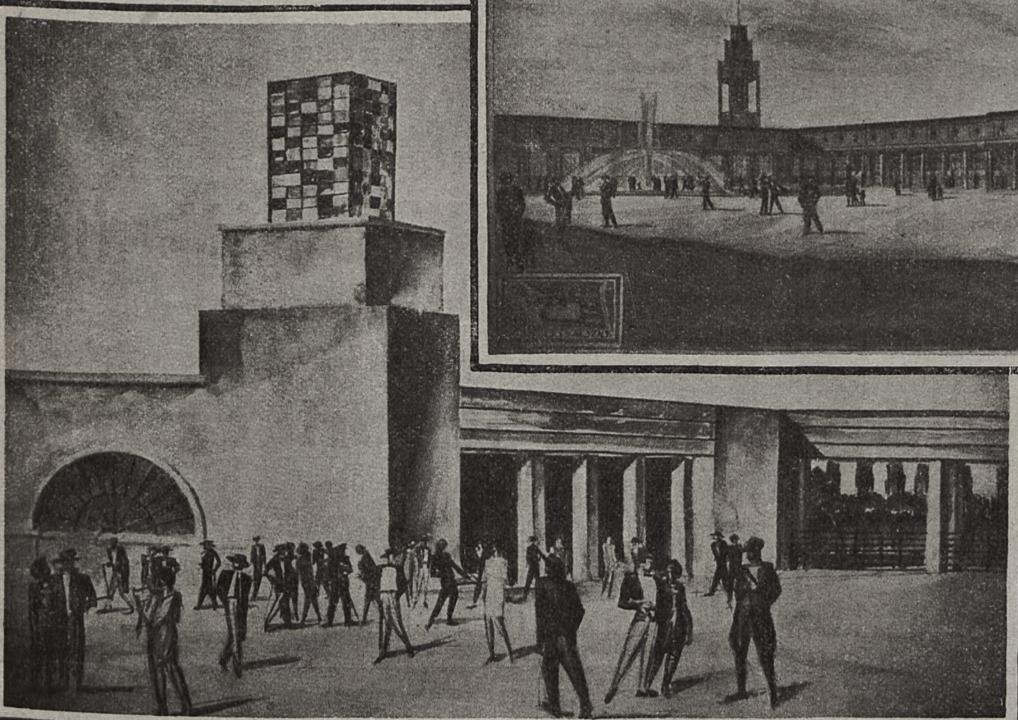
BUDOWNICZY

CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM PRZEMYSŁU BUDOWLANEGO

Projekt inż. Rog. Sławskiego.

Wielka Hala „A" na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich.

Projekt inż. Jerz. Müllera.

Fragment wejścia na Wystawę Rolniczą.

ROCZNIK III. 1927 Nr. 12.

BIAŁA, BIELSK, BYDGOSZCZ, CIESZYN, KATOWICE, KRAKÓW, LWÓW, ŁÓDŹ, POZNAŃ, STAROGARD, WARSZAWA, WILNO.

Wszelkie nowe budowle

ogłaszamy bezpłatnie. — Prosimy budujących (właścicieli budów) kierownictwa i przedsiębiorstwa budów o jaknajwcześniejsze zapodawanie przetargów i ich wyników (oddania robót).

Redakcja.

Kalka papierowa i płócienna, Papiery szkicowe i rysunkowe
poleca **najtaniej** po hurtownych cenach
FIRMA
BERNARD KOHN
Lwów, ul. Skarbkowska 5.
(naprzeciw cerkwi).

Cement Portlandzki
z wszystkich fabryk polskich
Gips „Łopuszka“
„Eternit“
Papa „Kuźnickiego“
oraz wszelkie materjały budowlane dostarczają
po oryginalnych cenach fabrycznych
BRACIA KIRSCHBAUM
Lwów, ul. Legjonów l. 29.
Telefon Nr. 36-47.

Nieprzemakalny Cement
„SICCOFIX“
wyrabiany w Polsce wyłącznie przez Goleszowską Fabrykę Portland-Cementu **jest jedynym zupełnie gotowym do użytku, nieprzepuszczającym wody cementem.**
Prospekty i oferty na żądanie.
Wyłączna sprzedaż
J. MAURYCY DIAMAND
Lwów, ul. Kochanowskiego 66.
Telefon 7-90.
Cement Portlandzki
z wszystkich fabryk polskich, wapno, gips, papa dachowa itp.
Ceny oryginalne fabryczne.

ŚLUSARNIA
LUDWIKA MACIEWICZA
LWÓW, UL. NIEMCEWICZA 36
(boczna BARTOSZA GŁOWACKIEGO)
WYKONUJE WSZELKIE ROBOTY BUDOWLANE i KONSTRUKCYJNE.

Okucia budowlane, wentyle i kurki mosiężne, siatki do ogrodzeń, papa na fundamenta i dachowa, taczki żel., drewn., dżagany. Handel żelaza
M. KIERSKI
LWÓW, ULICA KOPERNIKA L. 4.
Telefon Nr. 2-35.

Rocznik III. We Lwowie, 1 grudnia 1927. Nr. 12.

BUDOWNICZY

Czasopismo poświęcone sprawom przemysłu budowlanego.

Cena abonamentu 6 złotych półrocznie.
Redakcja i Administracja: Lwów, ul. Grodzickich l. 1, III piętro — Telefon 42-88.
Konto czek. P. K. O. Warszawa Nr. 152.580.

ORGAN DELEGACJI STAŁEJ
Zrzeszeń Budowniczych i Stowarzyszeń Zawodowych Przemysłowców Budowlanych Rzeczypospolitej Polskiej.

Ceny ogłoszeń:
za jeden centymetr kwadratowy lub jego miejsce na końcu numeru 15 groszy, wewnątrz, w tekście 30 groszy, na pierwszej stronicy 40 groszy jednorazowo.
Przy najmniej 6-razowem ogłoszeniu odpowiedni rabat.

POWSZECHNA WYSTAWA KRAJOWA W POZNANIU W R. 1929.

Tworzymy Powszechną Wystawę Krajową.

Zabraliśmy się do dzieła wielkiego, pierwszego tego rodzaju w wolnej Polsce. Brak nam bogatych doświadczeń, jakie na tem polu ma szczęśliwsza od nas zagranica, brak nam tych zasobów materjalnych, jakiemi państwa inne rozporządzały. Nie brak nam jednak dobrej woli, a to kapitał niepośledni, bo wola stwarza czyny. Wola ta zaś powstaje z wiary, że generacja nasza, po doświadczeniach długiego jarzma niewoli, chce pokazać, że Polska potrafi się rządzić sama, że nie ustępuje w swoich zdolnościach organizacyjnych innym narodom, że chce pracą mózgu i rąk stanąć obok innych państw cywilizowanych Europy, jako przedmurze cywilizacji zachodniej.

Nie będę pisał o znaczeniu ekonomicznem i kulturalnem pierwszej w Polsce Powszechnej Wystawy Krajowej. Nie będę pisał o jej celach. Rzeczy te są znane i nie potrzebują osobnego podkreślenia. Mało kto w Polsce uprzytamnia sobie ogromne trudności jakie trzeba było i trzeba będzie pokonać, aby dzieło doprowadzić do szczęśliwego końca. Na to trzeba, aby do pomocy inicjatorom i organizatorom Wystawy stanęły najdzielniejsze jednostki naszego społeczeństwa, bez podziału pracy bowiem organizowanie wielkiej wystawy nie jest do pomyślenia. Prace przygotowawcze są już poza nami. Wymagały one napięcia wszystkich sił tej garstki ludzi, którzy wystąpili z inicjatywą. Trzeba było przełamać niewiarę i gnuśność, trzeba było przekonać wszystkie czynniki twórcze w całej Polsce, trzeba było pozyskać udział Rządu Rzeczypospolitej, usunąć tysiące przeszkód, jakie się przed nami piętrzyły.

Rozpoczynamy nowy etap pracy, przystępujemy do wykonania zakreślonego programu. Program ten wraz z warunkami dla wystawców opracowany został przy współudziale czynników fachowych, rzeczoznawców, oraz wybitnych prawników. Jego wykonanie jest możliwe tylko przy żelaznej woli czynników kierujących i przy podziale pracy, posuniętym do granic ostatecznych. Trzeba rozpocząć prace budowlane. Trzeba postawić dziesiątki budynków wystawowych, przeprowadzić nowe ulice i linje tramwajowe, stworzyć połączenie kolejowe z terenem Wystawy. Jeszcze w roku bieżącym rozpocząć trzeba prace ogrodnicze, ukończyć prace kanalizacyjne i odpowiednie instalacje wodociągowe, gazowe i elektryczne. Trzeba rozwiązać dziesiątki problemów technicznych. Już dziś rozpocząć trzeba roboty około pokonania ruchu towarowego i osobowego, zorganizować służbę sanitarną i pożarniczą. Trzeba rozwiązać problemy komunikacji zewnętrznej i wewnętrznej, zorganizować Komitet Kongresów i Zjazdów, zawrzeć dziesiątki umów z restauracjami, browarami, aby zapewnić aprowizację. Przy tem wszystkiem trzeba rozbudować aparat administracyjny, aby funkcjonował sprawnie i bez zgrzytów. To są roboty należące do Zarządu Wystawy i do Komisyj, ustanowionych przy wydziałach wykonawczych.

Projekt inż. Rog. Sławskiego.

Główne wejście do Wielkiej Auli „A"

Są to więc prace podstawowe, które tworzą, że tak powiem, oprawę Wystawy.

Wystawa sama według programu zakreślonego obejmie 32 grupy i tu jest do pokonania robota olbrzymia. Wzorem doświadczeń zagranicy, praca ta musi być podzielona w ten sposób, że odpowiedzialność za wystawę każdej grupy przejmie zarząd grupy, który w pierwszej linji de-

cydować będzie, do jakiej klasy przydzielone zostaną eksponaty, grupy bowiem dzielą się na klasy, których liczba wynosi razem około 200. Nie podobna w ramach przygodnego artykułu przedstawić szczegółowo pracy samych zarządów grup. W każdym razie jest rzeczą pewną, że wyniki tej pracy zależeć będą wyłącznie od zdolności organizacyjnych ludzi, postawionych na czele grup.

Stwierdzić muszę, że zainteresowanie Powszechną Wystawą Krajową w całej Polsce jest większe, niż inicjatorzy Wystawy w najśmielszych oczekiwaniach przewidywać mogli, to też rozmiary Wystawy będą duże, i w niczem nie ustąpią podobnym wzorom zagranicznym, Było myślą szczęśliwą, że Zarząd Wystawy, za zgodą Rady Głównej, przystąpił do stworzenia funduszu podstawowego, który zebrany zostanie przez subskrypcję narodową. Lubo bowiem Wystawa znaczne będzie miała dochody z placów i stoisk, to jednak dochody te nie mogłoby pokryć wszystkich kosztów tak wielkiego przedsięwzięcia. Mając poparcie wszystkich czynników rządowych, poparcie wszystkich sfer życia gospodarczego, pewni jesteśmy, że subskrypcja rozpoczęta zagwarantuje podstawy finansowe Wystawy. Statut P. W. K. wyklucza wszelkie cele zarobkowe, trzeba to podkreślić dobitnie i wyraźnie. Chodzi jednak o to, żeby związać koniec z końcem i żeby nie narażać na szwank powagi przeds'ęwzięcia narodowego. Doświadczenie wystaw niemieckich i francuskich dowiodło, że taka forma organizowania finansów wystawowych jest najbardziej odpowiednia. Jak najbardziej oględna gospodarka, którą dozoruje Komisja rewizyjna Rady Głównej, daje gwarancję, że preliminarze budżetowe, uchwalone przez plenum Rady Głównej, nie zostaną przekroczone. Zarząd Wystawy kierować się będzie zasadą: według stawu grobla.

Zagranica posiada bogatą literaturę wystawową. Historja poszczególnych wystaw zawarta jest nieraz w księgach o kilkunastu tomach. Z doświadczeń tych czerpaliśmy i czerpać będziemy, pragnąc, aby nie spotkały nas jakiekolwiek zarzuty, że nieprzygotowani przystępujemy do zorganizowania Wystawy Krajowej.

Bez pomocy całego społeczeństwa jednak daremne byłyby nasze wysiłki. O pomoc tę prosimy gorąco, a ośmiela nas do tego przekonanie, że pracujemy około postawienia gmachu, który ma przynieść honor imieniu polskiemu, a pożytek krajowi.

Stanisław Wachowiak.

PRACE TECHNICZNO-BUDOWLANE POLSKIEJ WYSTAWY KRAJOWEJ.

Zadania budownictwa dla wystaw są zagadnieniem szczególnej wagi, są zagadnieniem podstawowem, i to z powodu tego, że na szerokie masy publiczności działa nietylko sam eksponat, obrazujący w lepszy lub gorszy sposób wytwórczość w danej dziedzinie, ale w znacznej mierze wpływa na uwydatnienie tego eksponatu jego podanie, niejako oprawa obrazu w ramach, w których eksponat dodatnio się przedstawia. Pozatem ogólny nastrój, wywołany poziomem architektury, sztuki dekoracyjnej i grafiki wystawowej, usposabia zwiedzających a priori już dodatnio dla całej imprezy.

Zabudowa terenu i budowa poszczególnych na nim objektów wystawowych ma dla miasta, w którym wystawa się odbywa, bardzo doniosłe znaczenie i to nietylko pod względem praktycznym — pod względem wykorzystania pawilonów po wystawie dla celów miasta, lub jego mieszkańców, ale także doniosłe znaczenie dydaktyczne, widziane z płaszczyzny artystycznej i technicznej.

Dyrekcja P. W. K. w zrozumieniu zadań budownictwa na wystawie, wyposażyła wydział budowlany w ten sposób, że gotów on jest już dzisiaj przystąpić do realnej twórczej pracy, a praca, która go czego, jest naprawdę bardzo duża. Żeby zobrazowac rozmiary tej pracy, w której zakres wchodzą zadania nietylko czysto budowlane, ale także zadania związane ściśle z gospodarką miejską — mowa o zakładach użyteczności publicznej — należy nadmienić, że teren, który ma być w przeciągu $1^1/_2$ roku gotowy do przyjęcia eksponatów i zwiedzających, dochodzi w swej wielkości do 90 *ha* i że na tym terenie powstanie dziś jeszcze nie mogąca się ustalić ilość pawilonów, których będzie przypuszczalnie kilkaset. Tereny, stojące do dyspozycji P. W. K. dzielą się na 4 zasadnicze części, a mianowicie:

1. Teren Targów Poznańskich przy ul. Głogowskiej,
2. tereny należące do Uniwersytetu Poznańskiego i Parku Wilsona,
3. teren łącznikowy przy ul. Chełmońskiego, Siemiradzkiego i Grottgera,
4. teren t. zw. Łazarski.

Teren Targów Poznańskich zabudowany na powierzchni 15.300 m^2, wymaga dalszego zabudowania dla celów P. W. K. o kwadraturze 15.900 *m* tak, że łączna powierzchnia zabudowy wyniesie 31.200 m^2. Na tym terenie projektowane jest w chwili obecnej — oprócz administracji wystawy, przemysłu ciężkiego górniczego, hutniczego i metalowego przetwórczego — rozmieszczenie całego szeregu przemysłów mniejszych, jak przemysłu papierniczego, galanteryjnego, konfekcyjnego i t. p. Oczywistem jest, że projekt całego terenu, jakoteż i rozmieszczenie poszczególnych gałęzi przemysłu i rolnictwa, oraz działu kultury i sztuki, geografji i etnografji, fauny, flory i folkloru, administracji państwowej i emigracji są teoretyczne, a sprecyzowane i skrystalizowane będą mogły być w tej chwili, kiedy ustalonym zostanie udział wystawców, zapotrzebowanie powierzchni pod eksponaty i opłaty za miejsca.

Tereny uniwersyteckie z gmachami anatomji i chemji lekarskiej Uniw. Poznańskiego, które będą wykończone do czasu otwarcia Wystawy przez Władze państwowe, zajęte będą na dział kultury i sztuki. W Anatomji mieścić się będzie Sztuka, w gmachu Chemji Rząd zobrazuje swoją dziesięcioletnią działalność we wszystkich dziedzinach państwowej gospodarki.

Na placu t. zw. Dahmera Dyrekcja Wystawy zamyśla ulokować potężny przemysł włókienniczy, chemiczny, oraz farbiarstwo. Tereny przy ul. Śniadeckich są ważne, jako tereny rezerwowe. Na skwerach między ul. Śniadeckich a Parkiem Wilsona, projektowane jest Planetarjum, naprzeciw którego stanie, prawdopodobnie pawilon reprezentacyjny stolicy. W Parku Wilsona, oprócz projektowanej Palmiarni, która podczas wystawy użytą będzie, jako kawiarnia czy restauracja, projektuje się pawilony dla przemysłu szklanego i innych przemysłów mineralnych. Sam Park Wilsona stanowić będzie miejsce wypoczynku dla zwiedzających i będzie napewno, dzięki jego wysokiej kulturze, atrakcją Wystawy, tak samo jak i Ogród Zoologiczny, który ma być połączony mostem z terenem uniwersyteckim. Most ten byłby przerzucony przez ul. Grunwaldzką i Bukowską przed elektrownią Jeżycką.

Teren łącznikowy przy ul. Chełmońskiego, Siemiradzkiego i Grottgera pomyślany jest jako miejsce dla Wystawy Związku Miast i zakładów użyteczności publicznej, oraz dla wystawy budowlanej, w zrozumieniu tego, że przemysł budowlany najbardziej łączy się z gospodarką samorządów.

Teren Łazarski między ul. Chociszewskiego, Jarochowskiego, Wyspiańskiego i Aleją Okrężną, tuż przy wejściu, posiadać będzie reprezentacyjne boisko z trybu-

nami i estradą muzyczną. Boisko będzie służyć wszelkim reprezentacyjnym atrakcjom i imprezom, jako to: teatr pod gołem niebem, popisy chórów śpiewackich, tańce narodowe, dożynki i t. p. Samo rozplanowanie tego terenu opiera się na zasadzie łatwej i jasnej komunikacji, którą osiąga się przez zaprojektowanie dwóch 25-metrowych alei, które idą przez cały teren i dzielą się na cztery zasadnicze części. W środkowej części przytem — oprócz boiska reprezentacyjnego — projektuje się ulokowanie pawilonu przemysłu rolniczego, pawilonu monopoli państwowych, nawozów sztucznych i maszyn rolniczych. Przy pawilonie nawozów sztucznych pomyślana jest wieża obserwacyjna o wysokości 70 *m*, która, zbudowana z betonu i szkła, stanowiłaby swietny i potężny akcent całego terenu i dałaby możność oświetlenia go reflektorami.

W górnej części terenu zamierzone jest urządzenie parku rozrywkowego, wesołego miasta, o charakterze kulturalnym bez stereotypowych karuzeli i „rutschbahnów“, posiadającego natomiast cały szereg kulturalnych godziwych i wyrafinowanych w dobrem tego słowa znaczeniu, atrakcyj, jak również restauracyj, kawiarni i cukierni. Do Parku Zabawowego przylega wystawa żywego inwentarza z wzorowem gospodarstwem hodowlanem i areną służącą w czasie trwania tej wystawy na pokazy wystawionych zwierząt. Zaś po pierwszych sześciu tygodniach trwania tej wystawy tj. po skończeniu wystawy żywego inwentarza, arena ta, okolona trybunami służyłaby dla celów atrakcyjnych, do urządzania imprez sportowych, jak mecze, konkursy hipiczne i lekkoatletyczne.

W dalszej części terenu proponuje się w istniejącej szkole przy ul. Wyspiańskiego dział naukowy rolnictwa i ogrodnictwa, następnie ogrodnictwa na 5 *ha*, dalej pawilon przemysłu spożywczego, jednego z największych przemysłów Polski, gdzie również powstanie cały szereg pawilonów prywatnych, co będzie charakterystycznem dla danego działu wystawy, Na krańcach terenu przy ul. Jarochowskiego i Chociszewskiego, są w projekcie wystawy leśnictwa, przemysłu drzewnego, łowiectwa i rybołóstwa, chmielarstwa i wikliniarstwa, oraz pola doświadczalne, mające przedstawić wszystkie wyhodowane w Polsce gatunki zbóż i jarzyn.

Omawiany teren Łazarski potrzebuje naturalnie oprócz rozwiązania kwestji ściśle budowlanej, urządzenia różnorodnych instalacyj jako to: wodociągów, kanalizacji, elektryfikacji i doprowadzenia gazu. Pozatem wymaga ten teren zadrzewienia i urządzenia arteryj komunikacyjnych. Pod tym względem roboty te zostały już uzgodnione przez Dyrekcję P. W. K. z odnośnemi władzami miejskiemi, specjalnie zaś z biurem Rozbudowy Miasta stoł. Poznania i opanowanie tych prac dzisiaj już nie przedstawia żadnych trudności i postępuje normalnym trybem.

Ważną rzeczą dla Wystawy jest komunikacja. Wchodzą tutaj w grę zagadnienia połączenia śródmieścia i przedmieść z terenem P. W. K., jak i połączenia poszczególnych działów ze sobą. Wchodzą w rachubę pozatem transporty eksponatów oraz dowóz żywego inwentarza; i pod tym względem Dyrekcja P. W. K. jest w stałym kontakcie z Dyrekcją Kolei Państw. oraz z Poznańską Koleją Elektryczną, które w całej pełni idą zamierzeniom Dyrekcji P. W. K. na rękę i odnośne roboty opracowują. Poza temi zagadnieniami wchodzi w rachubę sprawa komunikacji na samych terenach wystawowych; tutaj również Dyrekcja ma już skonkretyzowane zamiary.

Również wielką i zasadniczą jest sprawa pomieszczenia w czasie trwania Wystawy tysięcy personalu wystawców, sprowadzonych robotników i gości. W tym kierunku Dyrekcja P. W. K. nawiązała kontakt z największą miejscową spółdzielnią dla uzyskania kilku tysięcy pokoi na ten cel, któreby po zużyciu, jako pokoje hotelowe, mogły być po Wystawie przebudowane i użyte jako mieszkania, których w Poznaniu jest brak. Pertraktacje te dotychczas rokują dobre widoki na przyszłość. Magistrat m. Poznania buduje również hotel na 420 pokoi przy ul. Grunwaldzkiej.

Przy wykonywaniu i konstrukcji gmachów, decydującym będzie punkt widzenia finansowy, a budownictwo wystawowe musi iść właśnie w kierunku jak najtańszego i najefektowniejszego wykonania, czyli musi dać maximum efektu za minimum nakładu. Ważną jednakowoż jest także sprawa dalszego użytkowania pawilonów po zakończeniu Wystawy i zysk z tego dla miasta. Dotychczas Dyrekcja P. W. K. stanęła na stanowisku, że zasadniczo należy budować pawilony prowizoryczne tj. drewniane z pokazaniem konstrukcji drzewnej lub jej okryciem tj. otynkowaniem, lub obiciem konstrukcji drzewnej. Dachy tych budynków kryte papą, fundament oszczędny nie głęboki, dekoracja wewnętrzna urządzona najprostszemi i nowoczesnemi środkami, płótnem i papierem. Jednakowoż wyłoni się napewno potrzeba budowania pawilonów sposobem stałym t. zn. o murowanych ścianach z użyciem konstrukcji

Projekt inż. Jerz. Müllera.

Wieża obserwacyjna (na Wystawie Rolniczej).

żelbetonowych, konstrukcyj dachowych żelaznych, lub poważnych drzewnych. Co do kierunku architektonicznego to, oprócz konieczności zestrojenia się z dotychczasowym charakterem Targów Poznańskich, wydział budowlany pójdzie w kierunku zupełnie nowoczesnym, konstruktywistycznym, uważając za swój obowiązek okazania zagranicy wysokiego poziomu nowoczesnej ruchomej architektury, sztuki dekoracyjnej i zdobnictwa. Prócz tego wydział budowlany P. W. K. zamierza skorzystać z wszystkich nowych wynalazków elektrotechniki i oświetlenia, nowoczesnej reklamy świetlnej i ruchomej, oraz zwróci uwagę na ujęcie wystawy pod względem ogrodniczym, stwarzając ostateczną całość.

Na czele służby budowlanej stoi naczelny architekt, przy nim jego zastępca, który jest równocześnie głównym kierownikiem budowy P. W. K.; obaj architekci, w których rękach leży projektowanie i opracowanie planów szczegółowych, rozporządzają personalem fachowym, który jest im pomocny przy zagadnieniach technicznych i techniczno-gospodarczych, oraz administracyjnych. Przy wydziale budowlanym pracuje cały szereg komisyj, jako to komisja budowlana, komunikacyjna, artystyczna i przetargowa, Wydział budowlany dotychczas opracował plany

zabudowy całego terenu, które podlegają stale ewolucji w kierunku ich udoskonalenia i zastosowania do wyłaniających się nowych potrzeb. Pozatem opracowano już kilkadziesiąt pawilonów i innych objektów wystawowych, jako to bram, oparkanień, świeczników i t. p. To wszystko, cośmy dotychczas narysowali, cośmy dotychczas zaprojektowali i obmyślili, to są wszystko teoretyczne i ideowe studja, jest to zebranie materjału, który nam umożliwi, po ustaleniu dokładnego programu zabudowy całego terenu jakoteż i poszczególnych objektów na tych terenach, pracę opanować w czasie jak najkrótszym. Praca ta nie jest stracona, przeciwnie jest to materjał, który nam posłuży do rozwiązania wszelkich zagadnień budowlanych.

Równolegle z tą pracą Wydział budowlany organizuje wszystkie gałęzie przemysłu budowlanego, informuje je o postępie prac i zamiarach. W tym kierunku odbyły się dotychczas zebrania przedsiębiorców budowlanych, firm instalacyjnych, firm elektrotechnicznych i firm malarsko-dekoracyjnych, jak również zebranie artystów-plastyków. W chwili obecnej wydział budowlany przystąpił do opracowania wszystkich kosztów wystawowych a co najważniejsza, przystępuje w najbliższych już dniach do budowy wielkiej hali targowej na terenie Targów Poznańskich o powierzchni zabudowania 7.500 m^2.

J. M.

KILKA SŁÓW W SPRAWIE BUDOWY PAWILONÓW NA TERENACH WYSTAWY.

U licznych przemysłowców wzgl. wystawców poszczególnych przedsiębiorstw, chcących brać udział w Powszechnej Wystawie Krajowej, zauważyć można tendencję do stawiania własnych pawilonów na terenie Wystawy.

Wystawcy ci wychodzą z tego założenia, że własny, choć mały, pawilon najlepszą będzie dla nich reklamą, gdyż może być oryginalnym wewnątrz i zewnątrz, a nie krępowany niczem ze wszech stron, będzie publiczności najwięcej rzucał się w oczy.

Założenie takie, częściowo usprawiedliwione z punktu widzenia indywidualnego wystawców, jest trudne do przyjęcia, jeśli chodzi o całość architektoniczną. Powstało by bowiem takich indywidualnych pawilonów całe setki, jeden drugiemu robił by oryginalnością konkurencję, jeden drugiego chciałby przekrzyczeć. Wielki teren, obsadzony choćby setką pawilonów, robiłby wrażenie jarmarku, a dla zwiedzających powstałaby pozatem niedogodność znajdowania się co chwila pod gołem niebem.

Pod względem estetycznem założenie byłoby zatem niekorzystne. Pod względem ekonomicznym zabudowanie gruntów małemi pawilonami prowadzi do minimalnego wykorzystania gruntu, a zatem do drogiej dla wystawcy dzierżawy. Ogólne bowiem koszta wystawy rosną oczywiście nie tylko w proporcji do zabudowanej przestrzeni, lecz i do niezabudowanej, na którą przypada także udział w kosztach ogrodzenia, założenia ulic lub placów, kanalizacji, oświetlenia i urządzenia ogrodów.

Dyrekcja Wystawy musiałaby oczywiście te zwiększone koszta, w formie wyższej dzierżawy, przenieść na wystawcę.

Zaleca się zatem, aby pokrewne działy przemysłowe i przedsiębiorstwa zrzeszały się zawczasu i weszły w porozumienie z Dyrekcją Wystawy, celem wybudowania dla nich wspólnych większych pawilonów. Mogą to uczynić albo same na miejscu, przez Dyrekcję P. W. K. wyznaczonem, według planu, przez Dyrekcję podanego lub przez nią zatwierdzonego, lub też zgłosić ogólne zapotrzebowanie w metrach kwadratowych budynku.

Zawczasu uiszczony koszt metrażu umożliwi Dyrekcji postawienie pawilonu dla danego działu przemysłu w najodpowiedniejszem miejscu i w najodpowiedniejszej formie.

Nie o to bowiem chodzi jedynie, aby pojedynczy wystawca jak najlepiej się zareklamował na Wystawie, lecz również aby dana gałęź przemysłu, względnie przedsiębiorstwa, jak najkorzystniej się przedstawiła. Możność zaś wyodrębnienia się w budynku wspólnym istnieje dla każdego w wysokiej mierze i to nie tyle przez odrębne, pod względem architektonicznym, ukształtowanie danego stoiska, ile raczej przez zręczne ustawienie wystawionych przedmiotów.

Powyżej opisany sposób wystawiania, że go nazwiemy zrzeszeniowym, zaprojektowany już został na terenie Targów Pozn., włączonym do Powszech, Wystawy Kraj. Tereny te, o wielkości ca. 90.000 m^2, będą zabudowane w stosunku 45% do całej płaszczyzny, który to procent jest bardzo wysoki i ekonomiczny. Otoczą je wielkie hale o obszarze 9.300 + 4.600 + 2.600 + 4.500 m^2 razem 21.000 m^2, przeznaczone dla ciężkiego przemysłu, dalsza (o przestrzeni 7.500 m^2) dla przemysłu lżejszego, oraz szósta dla przemysłu włókienniczego i farbiarskiego, o przestrzeni 5.000 + 3.000 m^2. Hale te będą dostępne z ulic oraz z trzech większych dziedzińców, tworzących złączony kompleks niezabudowanej powierzchni; ich konstrukcja i rozmiary dostosowane są do objektów, dla jakich są przeznaczone, co winno być zasadą w każdej wystawie.

Zawczasu zgłoszone zapotrzebowanie danych gałęzi przemysłu umożliwiło wydziałowi budownictwa odpowiednie zabudowanie terenów, oraz stworzenie najbardziej celowych wnętrz, przy równoczesnem uwzględnieniu życzeń wystawcy.

Podobny sposób zabudowania ma być stosowany na dalszych terenach, stojących do dyspozycji P. W. K. w szczególności zaś na placach, przytykających do gmachów Chemji i Anatomji, które pomieszczą działy kultury, sztuki i nauki, oraz działy wystawowe różnych Ministerstw — dalej: na terenach przy ulicy Śniadeckich, gdzie znajdzie się Wystawa Samorządów wojewódzkich i miejskich, wreszcie w Parku Wilsona, oraz na terenie wystawowym na Łazarzu.

Oczywiście, teren wymieniony ostatnio, przenosi wielokrotnie inne tereny swą wielkością, zajmuje bowiem ca. 250.000 m^2; przewidziano tam też place pod szereg mniejszych pawilonów, w ograniczonej liczbie kilkudziesięciu.

Plan na rozmieszczenie pawilonów i hal poszczególnych jest już zupełnie gotowy. Wobec względnie bliskiego terminu otwarcia Wystawy, Wydział Budownictwa P. W. K. zwraca się z apelem do wszystkich wystawców, aby zapotrzebowanie swe na przestrzeń, jaką zamierzają zająć w wspólnych pawilonach, jak najrychlej zgłosili w Dyrekcji Powszechnej Wystawy Krajowej. *R. S.*

Inserujcie w „Budowniczym“

UMOWY ZBIOROWE.

(Dokończenie).

Jak już zaznaczono wyżej, projekt polskiej ustawy o umowach zbiorowych mało korzysta z dotychczasowych doświadczeń, które jakkolwiek niewielkie, stanowią jednak cenny materjał dla ustawodawcy, lecz przenosi na grunt polski koncepcje obce, oparte na doświadczeniach w innych krajach i w innych warunkach poczynionych.

Projekt rozpada się na następujące działy: I. Przepisy ogólne (przedmiot umów zbiorowych, określenie stron, uprawnienia do zawierania umów, osoby związane umową zbiorową). II. Skutki prawne umów zbiorowych. III. Czas obowiązywania umów zbiorowych i ich rozwiązywanie. IV. Sposób zawierania umów. V. Nadawania umowom zbiorowym mocy powszechnie obowiązującej. VI. Rękojmia wykonania umów i VII. Przepisy końcowe.

Projekt polski nie zawiera definicji umowy zbiorowej. W ustawie francuskiej z 25 marca 1919 r. umowa zbiorowa została określona jako umowa, dotycząca warunków pracy, zawarta bądź pomiędzy jednem albo większą ilością ugrupowań, bądź też pomiędzy poszczególnym pracodawcą i ugrupowaniem robotników, w celu określenia warunków, jakim winny odpowiadać umowy indywidualne.

Z określenia przedmiotu umów zbiorowych, zawartego w art. 1 polskiego projektu, można wyprowadzić analogiczną definicję, o ile usunąć zaciemniające tekst wyrażenie „oraz wogóle interesy stron związane z pracą najemną oraz nauką zawodową“, gdyż wszelkie postanowienia, wprowadzone do umowy, muszą być objęte przez warunki pracy.

Stronami przy zawieraniu umów zbiorowych są według projektu z jednej strony: 1. stowarzyszenia zawodowe lub gospodarcze pracodawców, oraz 2. poszczególni pracodawcy, a z drugiej strony: 1. stowarzyszenia zawodowe (związki zawodowe) pracowników, 2. ogół pracowników.

Jak wynika z cytowanych wyżej rozważań teoretycznych, dotyczących uprawnień związków i stowarzyszeń do zawierania umów zbiorowych, uprawnienia te początkowo były kwestjonowane, a w ostateczności przyznane z tego względu, że związki zawodowe, jako powołane do obrony interesów stowarzyszonych, można uważać za upoważnione do występowania w ich imieniu. Podstawą do występowania związków w charakterze strony w umowach zbiorowych jest zatem domniemane upoważnienie członków, w których imieniu związek zawiera umowę. Poszczególne ustawy (francuska, niemiecka), wymieniają związki zawodowe jako stronę w umowie zbiorowej z tego względu, że w praktyce większość umów jest i będzie tam zawierana przez związki, jako określoną formę prawną zorganizowanej zbiorowości. Niemniej jednak określenie stron w ustawie zyskałoby na jasności, gdyby jako strony były wymienione: pracodawcy (jeden lub więcej) i pracownicy, względnie występujący w ich imieniu i z ich upoważnienia związki.

Przyjęcie takiego określenia stron w umowie zbiorowej ma szczególnie poważne znaczenie dla stosunków polskich, ze względu na to, że jak to już zaznaczono wyżej, istnieje u nas duża rozmaitość związków, przyczem wyłączność jednego związku na terenie danego zakładu pracy, szczególnie zaś w danej gałęzi wytwórczości rzadko się spotyka. Skutkiem takiego stanu rzeczy będą zachodziły w praktyce trudności, z którym ze związków zawrzeć umowę lub też konieczność pertraktowania ze wszystkiemi związkami. Będą to nietyle trudności, wynikające ze stosunków pracy, ale raczej trudności polityczne, co tylko ujemnie odbić się musi na interesach stron obu.

Projekt polskiej ustawy dopuszcza wprawdzie jako stronę „ogół pracowników“, ale tylko w tych przypadkach, „gdy nie istnieje żadna umowa zbiorowa, dotycząca danej kategorji pracy na danym obszarze terytorjalnym“. Koncepcja ta wydaje się nieco sztuczną i wprowadzającą zbytnie ograniczenia swobody zawierania umów przez niezrzeszonych na rzecz związków.

Istnieją wprawdzie przykłady tak szerokich uprawnień związków zawodowych w ustawodawstwie, dotyczącem umów zbiorowych. Takim jaskrawym przykładem jest włoska ustawa o normowaniu zbiorowych stosunków pracy z r. 1926. Umowy zbiorowe zawarte we Włoszech między zalegalizowanemi związkami pracodawców i pracowników obowiązują wszystkich pracodawców i pracowników danej kategorji na terenie działania związków kontraktujących. Należy jednak wziąć pod uwagę, że włoskie związki zawodowe są instytucjami o charakterze publicznym, obejmującemi z chwilą zalegalizowania — wszystkich pracowników danego zawodu, stąd umowy przez związek zawierane są zawierane istotnie w imieniu wszystkich bez wyjątku pracowników.

Do ograniczenia swobody zawierania umów zmierzają również przepisy, dotyczące nadawania umowom zbiorowym mocy powszechnie obowiązującej. Przepisy takie istnieją wprawdzie w Niemczech i w Austrji, lecz wydają się szczególnie zrozumiałe i usprawiedliwione na tle stosunków włoskich. Jeśli jednak chodzi o stosunki włoskie spotkać się można często z ich krytyczną oceną. W zeszycie 2 kwartalnika „Praca i Opieka Społeczna“ z roku bieżącego, w artykule omawiającym normowanie zbiorowych stosunków pracy we Włoszech czytamy: „Takie ujęcie sprawy jest logicznem zakończeniem całej dotychczasowej ewolucji ustawodawstwa społecznego w zachodniej Europie. Stosunki, wynikające z pracy, od dłuższego czasu wyodrębniały się z kodeksu cywilnego i utworzyły oddzielną grupę, leżącą między prawem prywatnem a publicznem i zbliżającą się coraz więcej do tego ostatniego. Ustawa włoska jednem pociągnięciem pióra zakończyła tę ewolucję, stwierdzając, że stosunki między pracą i kapitałem są regulowane przez państwo w interesie publicznym. Lecz czyniąc to, ustawa włoska równocześnie przerwała i cofnęła wstecz drugą stronę ewolucji ustawodawstwa robotniczego, jego demokratyzację.

Projekt polskiej ustawy o umowach zbiorowych obejmuje nietylko robotników, lecz i pracowników umysłowych, a nawet osoby wykonywujące wolne zawody oraz zatrudnione na podstawie umowy o naukę. Jest to ustawowe rozszerzenie zakresu osób, które ustalały swe stosunki pracy na podstawie umów zbiorowych przed ich prawnem uregulowaniem. Ustawa uprzedza poniekąd ewolucję, jakiej podlegają stosunki pracy i przesądza z góry, w jakim kierunku ewolucja ta zmierza. W ten sposób ujawnia się dążenie projektodawcy do nadania ustawie cechy powszechności oraz sztucznego wyrównania istotnych różnic, jakie istnieją między niezależnemi wolnemi zawodami a pracownikami związanymi umową pracy. Dążenie to doprowadza do paradoksalnych definicyj (art. 2), z których wynika, że wszyscy korzystający z usług np. lekarzy, adwokatów itp. są w stosunku do nich pracodawcami.

Usterki redakcyjne tego rodzaju zaciemniają tekst, a niektóre niedopatrzenia grożą komplikacjami w razie wejścia w życie ustawy w tej formie. Między innemi brak jest szczegółowych przepisów o rozwiązywaniu i wypowiadaniu umów (przepisy, dotyczące zawierania umów są przy wymawianiu i rozwiązywaniu umów niedostateczne). Przepisy, dotyczące mocy prawnej umów i postę-

powania w razie rozwiązania stowarzyszenia są również niedostateczne: obok rozwiązania mogą istnieć inne formy zniknięcia stowarzyszenia (np. likwidacja, wystąpienie wszystkich członków itp.). Nie wzięto pod uwagę przypadku, gdy umowa zawarta będzie przez kilka stowarzyszeń. Nie jest również przewidziane komu i jak może być wymówiona umowa zawarta przez delegację.

Nieuwzględnienie struktury organizacyjnej związków pracowniczych znajduje odpowiednik w przepisach, dotyczących pracodawców; przepisy te wzorowane na przepisach niemieckich, są dostosowane do charakteru klasowego związków niemieckich pracodawców. U nas tego rodzaju związki zanikają; zamiast nich powstają związki gospodarcze o szerszym zakresie działania. Nie należy przypuszczać aby ustawa o umowach zbiorowych przeciwstawiała się dotychczasowej ewolucji i zmierzała do zmiany charakteru obecnego polskich związków przemysłowych.

Pozatem cechą charakterystyczną polskiego projektu jest dążenie do skrępowania woli stron w zawieraniu umów. Zarzut ten nie dotyczy przepisów formalnych które są konieczne, lecz tych przepisów, które z niczem nieusprawiedliwionych przyczyn dają możność osobom trzecim narzucania swej woli stronom. Taki charakter ma wzmiankowany wyżej przepis, dopuszczający zawarcie umowy przez ogół pracowników tylko wtedy, gdy nie istnieje żadna umowa zbiorowa, dotycząca danej kategorji zakładów pracy na danem terytorjum. O ile zatem taka umowa istnieje, strony nie mogą zawrzeć innej umowy zbiorowej, choćby istotny ich interes tego wymagał. Jest to skrępowanie niczem nieusprawiedliwione. Dalej idącem skrępowaniem jest omówione już wyżej upoważnienie Ministra Pracy i Opieki Społecznej do nadawania niektórym umowom mocy powszechnie obowiązującej. W tym przypadku nie może być już mowy o umowie; jest to przymusowa reglamentacja, narzucenie warunków nawet wbrew woli i interesom stron. Reglamentacja ta szczególnie jaskrawo występuje w przypadku, gdy nadanie umowie mocy powszechnie obowiązującej, odbiera moc prawną innym umowom zbiorowym, już istniejącym w danej dziedzinie pracy na danem terytorjum.

Patrząc na umowę zbiorową jako na rezultat dotychczasowych doświadczeń i ewolucji stosunków w dziedzinie pracy, nie należy zapominać, że umowa zbiorowa, zanim została ujęta w formy prawne — była wyrazem wolnej woli stron i tylko w tej formie może okazać się pożyteczną nadal i przyczynić do pacyfikacji stosunków pracy. Omawiany projekt, ze względu na jego oderwanie od naszych warunków i zaznaczone wyraźnie tendencje do ograniczania woli stron, nie idzie po linji dotychczasowego rozwoju umów zbiorowych i nie przyczyni się do pokojowego normowania stosunków pracy w Polsce. Dlatego też projekt ten nie może być uważany za podstawę prawnego uregulowania umów zbiorowych u nas, lecz raczej jako pewien etap prowadzonych już od kilku lat prac i badań w tej dziedzinie.

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych, Ministra Przemysłu i Handlu, oraz Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 sierpnia 1927, w sprawie zmiany rozporządzenia z dnia 27 grudnia 1893 r. co do egzaminów dla ubiegających się o koncesję na jeden z działów przemysłu budowlanego.

§ 1. Paragraf 7 rozporządzenia b. austr. Ministerstwa spraw wewnętrznych, handlu, tudzież wyznań i oświecenia z dnia 27 grudnia 1893 (austr. Dz. u. p. Nr. 195), otrzymuje następujące brzmienie:

„Do egzaminowania kandydatów ubiegających się o uprawnienia na budowniczych, majstrów murarskich, kamieniarskich, ciesielskich i studniarskich (rurmistrzów), ustanowiona będzie komisja w miejscu siedziby urzędu wojewódzkiego.

Komisja ta składa się:

I. Dla kandydatów ubiegających się o uprawnienia na budowniczych — z pięciu członków, a mianowicie:

1. z dwóch urzędników urzędu wojewódzkiego, posiadających wyższe wykształcenie architektoniczno-budowlane, z których jeden jest przewodniczącym;

2. z profesora wydziału architektoniczno-budowlanego szkoły akademickiej, względnie nauczyciela analogicznego wydziału państwowej średniej szkoły budowlanej;

3. z profesora szkoły akademickiej lub nauczyciela państwowej średniej szkoły budowlanej, jako specjalisty w dziedzinie konstrukcyj żelazo-betonowych;

4. z budowniczego.

II. Dla kandydatów ubiegających się o uprawnienia na majstrów murarskich:

1. z urzędnika urzędu wojewódzkiego, posiadającego wyższe wykształcenie architektoniczno-budowlane, jako przewodniczącego;

2. z profesora wydziału architektoniczno-budowlanego szkoły akademickiej lub nauczyciela analogicznego wydziału państwowej średniej szkoły budowlanej;

3. z profesora szkoły akademickiej, lub nauczyciela średniej szkoły budowlanej, jako specjalisty w dziedzinie konstrukcyj żelazo-betonowych;

4. z budowniczego lub majstra murarskiego posiadającego koncesję na zasadzie ustawy z dnia 26 grudnia 1893 r. (austr. Dz. p. Nr. 193).

III. Dla kandydatów ubiegających się o uprawnienia na majstrów kamieniarskich, ciesielskich lub studniarskich (rurmistrzów):

1. z urzędnika urzędu wojewódzkiego, posiadającego wyższe wykształcenie architektoniczno-budowlane, jako przewodniczącego;

2. z profesora wydziału architektoniczno-budowlanego szkoły akademickiej lub nauczyciela analogicznego wydziału państwowej szkoły średniej budowlanej;

3. stosownie do rodzaju przemysłu, będącego przedmiotem zamierzonego uprawnienia, z budowniczego lub majstra kamieniarskiego, albo ciesielskiego, albo studniarskiego (rurmistrza), posiadających koncesję na zasadzie ustawy z dnia 26 grudnia 1893 r. (austr. Dz. u. p. Nr. 193,“.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 27 września 1927 w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości o utworzeniu dla spraw Zakładu ubezpieczenia od wypadków sądów rozjemczych w Warszawie, Krakowie i Łodzi.

§ 1. Dla Zakładu ubezpieczenia od wypadków istniejącego na mocy ustawy z dnia 28 grudnia 1887 r. (austr. Dz. u. p. Nr. 1 z r. 1888) w brzmieniu ustalonem ustawą z dnia 7 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 413) oraz ustawy z dnia 30 stycznia 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 148), z dniem 1 stycznia 1928 r. utworzone będą niezależnie od sądu rozjemczego we Lwowie, sądy rozjemcze z siedzibą w Warszawie, Krakowie i Łodzi.

§ 2. Terytorjalny zakres działania wymienionych w § 1 sądów rozjemczych ustala się jak następuje:

Sąd rozjemczy we Lwowie obejmuje województwa: lwowskie, stanisławowskie, tarnopolskie i wołyńskie.

Sąd rozjemczy w Warszawie obejmuje obszar m. st. Warszawy oraz województwa: warszawskie, lubelskie, białostockie, poleskie, nowogródzkie i wileńskie.

Sąd rozjemczy w Krakowie obejmuje województwa: krakowskie, kieleckie oraz cieszyńską część województwa śląskiego.

Sąd rozjemczy w Łodzi obejmuje woj. łódzkie.

§ 3. Właściwym dla danej sprawy będzie według wyboru wnoszącego skargę sąd rozjemczy, w którego okręgu zaszedł wypadek, albo sąd rozjemczy, w którego okręgu powód stale zamieszkuje. Raz dokonanego wyboru powód cofnąć nie może.

§ 4. Wszelkie sprawy, niezałatwione przez sąd rozjemczy we Lwowie do dnia 1 stycznia 1928 r. a podlegające w myśl niniejszego rozporządzenia miejscowej właściwości nowoutworznych sądów, winny być na żądanie jednej ze stron przekazane właściwemu sądowi.

§ 5. Do organizacji, przedmiotowego zakresu działania oraz postępowania przed temi sądami mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Ministrem Przemysłu i Handlu z dnia 28 maja 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 749).

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

RUCH BUDOWLANY

Roboty zamierzone i rozpoczęte względnie prowadzone w dalszym ciągu.

Roboty publiczne w całym kraju:

Budowa 7-klasowej szkoły powszechnej w Werbkowicach i Miączynie, 2-klasowej w Masłomęczu, gm. Nieniawy, w Bereściu, gm. Mołodjatycze i w Czerniczynie, gm. Dziekanów, oraz dokończenie budowy 2-klasowej szkoły powszechnej w Kajetanówce, gm. Białopole, w Skryhiczynie gm. Białopole i w Mołożowie gm. Miętkie — buduje: Wydział Powiatowy Sejmiku Hrubieszowskiego, Hrubieszów, (otwarcie ofert 12 listopada 1927).

Wykonanie wyprawy wewnętrznej i ułożenie posadzek dębowych na budowie Gmachu Województwa i Sejmu Śląskiego w Katowicach, bud. Śląski Urząd Wojewódzki, (otw. of. 21 listopada 1927).

Remont podłóg w koszarach Czarnieckiego w Krakowie, bud. 5 Okr. Szef. Bud., (otw. of. 14 listopada 1927).

Roboty instalacyjne w Garnizonie Krakowskim, bud. 5 Okr. Szef. Bud., (otw. of. 25 listopada 1927).

Dokończenie budowy gmachu Urzędu i Kasy skarbowej w Lipnie, bud. Okr. Dyr. Robót Publ. Warszawa, (otw. of. 3 listopada 1927).

Roboty kanalizacyjne w domach oficerskich w Lublinie, bud. Fundusz Kwat. Wojsk. Warszawa, (otw. of. 9 listopada 1927).

Dokończenie budowy domu podoficerskiego w Ławicy p. Poznaniem, bud. Fundusz Kwat. Wojsk. Warszawa, (otw. of. 24 listopada 1927).

Budowa domu mieszkalnego dla leśniczego w Drązkach oraz pralni i szopy dla narzędzi leśnych w leśnictwie Jacewko pow. Chodzież, bud. Państwowa Inspekcja budowlana, Oborniki, (otw. of. 7 listopada 1927).

Odbudowa spalonego budynku gosp. w młynie Marcinek, pow. Chodzież, bud. Państwowa Inspekcja budowlana, Oborniki, (otw. of. 10 listopada 1927).

Roboty związane z wykonaniem instalacji kanalizacyjnej przy gimnazjum Czartoryskich w Puławach, bud. Komitet budowy Gimnazjum tamże, (otw. of. 24 października 1927).

Roboty ziemne, murarskie i ciesielskie oraz dostawę materjałów przy budowie domu mieszkalnego przy ulicy Grunwaldzkiej w Poznaniu, bud. Magistrat m. Poznania (otw. of. 21 listopada 1927).

Budowa Urzędu Pocztowo-Telegraficznego oraz budynku gospodarczego w Rabce-Zdroju, bud. Dyrekcja Poczt i Tel., Kraków, (otw. of. 15 listopada 1927).

Dokończenie budynku mieszkalnego oficerskiego i pobudowanie domów gospodarczych w Staszowie, bud. Zarząd Fund. Kw. Wojsk., Warszawa, (otw. of. 24 listopada 1927).

Roboty związane z kapitalnym remontem części dachu, parkanu i izolacją piwnic w Gmachu Bibljotek Publicznych, Pałac Po-Tyszkiewiczowski w Wilnie, bud. Wileński Urząd Wojewódzki, Okr. Dyr. Rob. Publ., (otw. of. 31 października 1927).

Roboty rurociągowe do centralnego ogrzewania w cieplarni ogrodu botanicznego U. S. B. w folwarku Zakręt w Wilnie, bud. Wileński Urząd Wojew. Okr. Dyr. Rob. Publ., (otw. of. 5 listopada 1927).

Budowa 2 domów podoficerskich obok koszar 4 p. Ułanów w Wilnie, bud. Fundusz Kwat. Wojsk., Warszawa, (otw. of. 28 listopada 1927).

Woj. Poleskie: pow. m. Prużany O. D. R. P. II. piętr. dom urzędn., dtto m. Malecz, inż. B. Lencki, Brześć n/B., piętr. mur. szkołę 7-kl., dtto m. Kosów, Mg. Miasta, drew. 5-kl. szk. powsz., dtto m. Drohiczyn, Sejmik, drewn. Kościół na 200 osób, dtto firma I. Jabłoński i Ska w Brześciu n/B. odwadnia dom Starosty.

Roboty prywatne: Kraków-miasto.

Nadbudowa III. p., Grodzka 43, Mikuszewski W., nadbudowa III. p., przebudowa internatu, Św. Filipa 17, Zgrom. Misjonarzy, nadbudowa III. p., Dietlowska 48, Kempler S., nadbudowa I. p., parter oficyny, pl. Wolnica 6 i św. Wawrzyńca 1, R. Zucker i D. Infeld; budowa IV. p. domu z oficynami, Starowiślna 54, Hirsch Sybirski; budowa III. p. domu, Starowiślna, Lewkowicz J.

Roboty prywatne: Lwów-miasto.

Nadbudowa I. p. budynku oficynowego, Zielona 49, Knoll Maks; budowa domu czynszowego I. p., Łyczakowska 41, Kassern Anna; budowa domu part., Graniczna (boczna Potockiego), Seniów Anna; budowa hali warszt. Pijarów boczna 54 a, Hrycak Jerzy; budowa I. p. domu oficerskiego, pl. Bema 18, ofic. spółdz. mieszk. O. K. VI.; budowa domu part., Bartosówna, Milczanowski Jan; budowa II. p, domu, Dzieślewskiego, Waniczek Ryszard i Rosnowska Marja; budowa domu I. p., Potockiego lk. 327/83, Stachiewicz Tadeusz; nadbudowa III. p., Krasickich 7, Bäcker Joachim; przebudowa budynku restaur. Pohulanka, Tow. Akc. browarów lwowskich; budowa 4-ch magazynów, Marcina 7, Enten Gittla i Bromberg Maks; nadbudowa I. p. oficyny, Szeptyckich 40, Lerner Izak i Róża; budowa domu part., Grochowska, Skrzyczyńska Marja; budowa I. p. domu, Za rogatką Gródecką, Stefański Kazimierz; rozbudowa i nadbudowa domu, Sadownicka 25, inż. Brzozowski Jan; budowa domu parter., Grochowska, Tiuper Stanisław; budowa i nadbud. real., D. Borkowskich 8, Zbiechowski Dyonizy; budowa domu lk. 399/7, Kulparków, Władyczko Paweł; budowa magazynu, Kr. Leszczyńskiego 30, Ekerling Efroim; budowa III. p. domu, Na Bajkach 15, Rozmus Jan; budowa stajni i wozowni, Sadownicka, inż. Pawłowicz Władysław; budowa oficyny lk. 6543/22, Cetnerowska, Wysocka Teofila; budowa I. p. domu lk. 4526/1, Częstochowska, Zucker Izak Markus; budowa II. p. domu, Gazowa, L. Tennenbaum i Synowie; budowa garażu o 8 boksach wraz ze sklepem od frontu, Kordeckiego 41, Schrage Szymon; budowa willi I. p. na parc. gr. 2305/52, Czysta, Ryk Emilja; budowa domu II. p. lk. 590/I., Kochanowskiego, Wilkosz Ludwika; rekonstrukcja real., Kopernika 32, Dr. Górowicz Stanisł.; budowa domu part. lk. 5569/4, Zamkowa boczna, Dubas Piotr; budowa willi I. piętr., Herburtów 3, inż. Matzke Władysław; budowa domu part.

lk. 3517/5, Na Bogdanówce, Sołuk Stefan; budowa domu (bliźniaczego), Jacka (plac Jabłonowskich), ofic. spółdz. mieszkaniowa O. K. VI.; budowa I. p. domu lk. 7394/2, Kulparkowska, Gelber Menolel i Fany; nadbudowa II. p. Bema 14, Seif Abraham Markus; budowa domu part., boczna Kopalnej, Szydłowski Kazimierz; rozszerzenie otworu sklepowego, Żółkiewska 31, Zimmermann Chaskel, budowa muru opor. i ogrodzenia, Gródecka 8, Kierownictwo domów mieszk., Lwów, inż. Kazim. Diakiewicz; budowa domn III. p., Kurkowa 44, Derdacki W. i Rewucki S.; budowa domu czynszowego II. p., Karpacka 3, inż. Jurasz i Zachariewicz.

Konkursy i przetargi.

Konkurs na wykonanie projektu gmachu Sejmiku w Lubaczowie ogłasza Wydział powiatowy w Lubaczowie – termin do końca listopada 1927 r.

Konkurs na budowę elektrowni w Podhajcach ogłasza Magistrat m. Podhajec — termin do 15 listopada 1927.

Konkurs na plany i kosztorysy budowy gmachu P. K. U. w Żywcu, ogłasza Magistrat m. Żywca — termin do 20 listopada 1927.

KRONIKA.

Ruch budowlany we Lwowie za trzeci kwartał 1927 r. w cyfrach. Konsensy udzielone na użytkowanie: Nowych domów 29, budynków gospodarczych 3, dobudowań 1, razem 33 w tem: domów parterowych 16, I-piętrowych 16, II-piętrowych 1, ogólna ilość mieszkań 89, pokoi 282, przedpokoi 14, kuchni 59.

Konsensy na budowę: Nowych domów 46, na adaptacje, rekonstrukcje etc. 38, na budowę kanałów 39.

Bank Gospodarstwa Krajowego otwiera kredyty na cele Powsz. Wystawy Krajowej w Poznaniu 1929 r. Ogrom robót budowlanych, jakie wykonać musi na terenach przyszłej Wystawy Wydział techniczno-budowlany Powszechnej Wystawy Krajowej, wymaga wczesnego zaopatrzenia się w materjał potrzebny — t. j. w cement, wapno, cegłę, drzewo etc. Organa Powszechnej Wystawy Krajowej poczyniły starania w kierunku zdobycia potrzebnych na to funduszów i uzyskały kredyt w Banku Gospodarstwa Krajowego na sumę 1—2,000.000 zł.

Na posiedzeniu rady m. Poznania, magistrat przedstawił radzie wniosek o przyjęcie gwarancji za pożyczkę powyższą – którą to uchwałę rada miejska przyjęła z tem zastrzeżeniem, że suma owych 1 do 2,000.000 zł. na inne cele zużyta nie będzie.

Należy z uznaniem podkreślić życzliwe stanowisko względem Powszechnej Wystawy Krajowej zarówno Banku Gospodarstwa Krajowego (w osobie jego prezesa dyr. Góreckiego), jak i pełne zrozumienie magistratu miasta Poznania dla doskonałości Wystawy.

Rząd nagradzać będzie eksponentów i eksponaty. Wystawa będzie tak ogromnem polem dla pokazu i konkurencji, a nagroda państwowa ma tak wielką ważkość dla każdego producenta, że niezawodnie starania rządu w kierunku nagradzania eksponentów wywołają żywe zadowolenie kół interesowanych. A przecież „koła zainteresowane“ to cały Naród.

W czasopiśmie „Przemysł i Handel“ z. 43 z 22 października 1927 czytamy: Wedle urzędowych obliczeń 89.147 gospodarstw domowych w Berlinie nie rozporządza samodzielnym własnym lokalem. Spis mieszkań stwierdza jednak, iż ilość gospodarstw, nie rozporządzających mieszkaniami, jest faktycznie znacznie wyższa.

W stosunku do powyższego zapotrzebowania akcja budowlana gminy miasta Berlina przedstawia się nader skromnie w porównaniu np. ze stosunkami angielskiemi. W okresie od 1 stycznia do 1 lipca wybudowano nowych mieszkań w r. 1926 5.743, w r. 1927 — 9.580. Zwyżka więc w I półroczu r. b. wynosi 3.837 mieszkań tj. 67%. Pomimo więc wydatnego rozrostu akcji budowlanej m. Berlina, ilość pozostających do dyspozycji mieszkań pozostaje daleko w tyle za coraz bardziej rosnącem zapotrzebowaniem. Wzmożony ruch budowlany przyczynił się na terenie Berlina do dotkliwej zwyżki materjałów budowlanych, której miasto przeciwdziała przez zakładanie własnych cegielni, stolarni, oraz wytwórni, obliczonych na masowy zbyt części składowych okien, drzwi i t. d. W dotychczasowym rozwoju ruchu budowlanego na terenie samorządów miejskich daje się stwierdzić w Niemczech, a specjalnie w Berlinie, wzrost najmniejszych mieszkań na niekorzyść większych i średnich. Najdrobniejsze mieszkania, przeznaczone dla warstw robotniczych, wynoszą $^2/_3$ ogólnej liczby nowych mieszkań w Berlinie. Nowe perspektywy budowlane otwiera plan amerykańskich konsorcjów, zaproponowany szeregowi samorządów mieskich w Niemczech, a oparty na kredytowaniu masowego budownictwa mieszkaniowego dla klas pracujących. Oferty te dotąd nie zostały ostatecznie załatwione przez samorządy niemieckie.

Żywotne rozwinięcie robót budowlanych utrudnia w wysokim stopniu podrożenie materjałów budowlanych. Indeks kosztów budowy wykazuje w Niemczech wzrost ze 158.6 (1913 r. = 100) w styczniu r. b. do 164.7 w maju r. b., dla kamieni, cegieł i t. d., ze 148.3 do 170.8 dla materjału drzewnego.

Wskaźnik ogólny kosztów budowy wzrósł ze 149.7 do 160.2. Najdotkliwiej więc wzrosły ceny drzewa. Bardzo silny wzrost wykazują również ceny cegły, dachówek i t. d. Podrożenie materjałów budowlanych opóźnia realizację zamierzonych robót, zmuszając samorządy miast i ośrodków przemysłowych do ujęcia w swe ręce produkcji i obrotu materjałami budowlanemi, celem zwalczania lichwy budowlanej.

Szklane drapacze chmur. Prasa amerykańska donosi, iż jeden ze znanych krezusów dolarowych, zaaprobował już projekt nowojorskiego architekta, p. Wiliama Ludiowa, i powierzył mu budowę na Broadway wielkiego drapacza chmur, skonstruowanego wyłącznie z rusztowania żelaznego i murów szklanych. Do powzięcia tego postanowienia skłonił bogacza jeden bardzo charakterystyczny wzgląd, jest on mianowicie najmocniej przekonany, że dochody ze świetlnej reklamy umieszczanej na szklanych murach w szybkim czasie pokryją całkowite koszty budowy tego gmachu.

Wzrastanie ruchu budowlanego w Sosnowcu. W okresie powojennym ruch budowlany w Sosnowcu prawie zupełnie zamarł. Dopiero w ostatnich czasach daje się zauważyć pewne ożywienie. Do budowy przystąpiły towarzystwa przemysłowe, magistrat i osoby prywatne. Postawiono szereg domów mieszkalnych, wskutek czego zmniejszył się nieco brak mieszkań. Na wzmożenie się ruchu budowlanego wpłynęły w znacznej mierze rządowe pożyczki budowlane, udzielane na dogodnych warunkach.

W roku bieżącym rozpoczęto w Sosnowcu około 50 budowli prywatnych, w roku zaś przyszłym z nastaniem wiosny ruch budowlany ożywi się jeszcze bardziej, szereg bowiem osób stara się o uzyskanie pożyczek i z chwilą otrzymania ich przystąpią do wykończania rozpoczętych budowli i wznoszenia nowych.

Listy do Redakcji.

Otrzymaliśmy następujące pismo:

Szanowny Panie Redaktorze!

Proszę uprzejmie o umieszczenie na łamach Jego poczytnego pisma tekstu poniżej podanego listu otwartego w sprawie udziału społeczeństwa w przygotowaniach do IX-ej Olimpjady.

Zwycięstwo odniesione na Międzynarodowych Konkursach Hippicznych w New-Yorku przez polską olimpijską ekipę kawaleryjską daje nam świadectwo tego, jak silna wola i umiejętna zaprawa sportowca mogą mu zapewnić wyniki pierwszorzędne.

Podpułkownik Rómmel, Rtm. Antoniewicz i Por. Starnawski dali wszystko z siebie aby pomimo spiętrzonych przez wrogie żywioły trudności zdobyć palmę pierwszeństwa i rozsławić imię Polski na obczyźnie.

Kwiat młodzieży sportowej polskiej, z naszą niezwyciężoną drużyną kawaleryjską na czele przygotowuje się z zapałem do udziału w Igrzyskach IX-ej Olimpjady, które odbędą się w 1928 roku w Amsterdamie (17 maja do 12 sierpnia), a częściowo w St. Moritz już na początku lutego. Pracami przygotowawczemi i organizacją samej ekspedycji kieruje Polski Komitet Olimpijski, który jak widzimy z dotychczasowych sprawozdań niczego nie zaniedbał by zapewnić naszej reprezentacji miejsce należne mocarstwowemu stanowisku Polski w świecie.

Polski Komitet Olimpijski spełnia swe zadanie — sportowcy również, najlepsi z nich już odnoszą nawet zwycięstwa na arenie międzynarodowej, a społeczeństwo...?

O b o j ę t n o ś ć, niezrozumienie powagi sprawy, brak ambicji narodowej.

Czas z tem skończyć!

Polska drużyna kawaleryjska otwarła wspaniałą kartę sportu polskiego — jest obowiązkiem społeczeństwa wypisać na tej karcie złotemi zgłoskami gorące podziękowanie tym, którzy sławę imienia polskiego roznieśli po wszystkich krajach kuli ziemskiej.

Najwięcej godnem powracających zwycięzców przyjęciem i podziękowaniem będzie zbiorowa i żywiołowa akcja społeczeństwa, mająca na celu doraźne zasilenie Funduszu Olimpijskiego kwotą odpowiadającą aktualnym potrzebom sportu i przygotowaniom do Olimpjady — kwotą odpowiadającą przedewszystkiem imponującym sukcesom Płk. Rómla, Rtm. Antoniewicza i Por. Starnawskiego w Ameryce.

Społeczeństwo musi wziąść czynny udział w pracach nad odrodzeniem fizycznem i moralnem Narodu.

Sportowiec polski dał dowód, że potrafi pracować i zwyciężać — społeczeństwo zobowiązane jest mu dopomódz do zdobycia należnego miejsca na IX-ej Olimpjadzie.

1,000.000 złotych musi wpłynąć do końca bieżącego roku do kasy Polskiego Komitetu Olimpijskiego drogą składek zebranych przez wszystkie organy prasy polskiej w kraju i zagranicą.

Które czasopismo pobije rekord wysokości kwoty zebranej do 31 grudnia 1927 r.? Kto zdobędzie laur olimpijski na tym polu szlachetnych zawodów o zapewnienie reprezentacji olimpijskiej materjalnych warunków powodzenia?

Dopiero po spełnieniu tego obowiązku i po wpłaceniu 1,000.000 zł. na Fundusz Olimpijski społeczeństwo będzie miało prawo do powiedzenia: „My zwyciężyliśmy!“

Dotychczas bowiem pracują i walczą tylko sportowcy polscy z oficerami armji naszej na czele.

Jestem głęboko przeświadczony, że WPan Sedaktor zechce poprzeć to wezwanie, z poczucia obowiązku i zrozumienia interesu społecznego idące, autorytetem Swego cennego pióra na łamach Jego poczytnego pisma i kończę uprzejmią propozycją otwarcia niezwłocznie rubryki dobrowolnej daniny na Fundusz Olimpijski.

Równocześnie wpłacam kwotę zł. 50 — na Fundusz Olimpijski, Konto P. K. O. 14—450.

Wyrazy głębokiego szacunku i poważania załączam.

Warszawa, dnia 17 listopada 1927 r.

Wacław Giżycki
Major rezerwy
25-go Pułku Ułanów Wielkopolskich.

Czyniąc zadość powyższemu wezwaniu w pełnem zrozumieniu szlachetnych zamierzeń prosimy o jak najobfitsze datki wprost na Konto P. K. O. Warszawa, Nr) 14.450 (Fundusz Olimpijski). ***Redakcja.***

PRZEGLĄD CZASOPISM.

„ARCHITEKTURA i BUDOWNICTWO“, Warszawa, zeszyt 8—9 za sierpień i wrzesień 1927 zawiera bardzo bogato ilustrowane artykuły: Jarosław Wojciechowski „Kościół jako budowla“. — Alfred Lauterbach „O konserwacji historycznej i romant.“. — Tadeusz Szydłowski „O współpracy architekta z historykiem sztuki“. — Ernest Steinmann (przekład Emilji Szenwicowej) „Posągi papieży na kapitolu“. — Adam Ballenstedt „Dokoła Placu Wolności w Poznaniu“ — i Konkurs na projekt przystanku Szarlej-Piekary.

„CZASOPISMO TECHNICZNE“, Lwów, Zimorowicza 9, Nr. 20—21 zawiera: J. Drexler „Szerokość jezdni w ulicach miejskich“. — Prof. W. Mozer „Podstawy teoretyczne budowy kotła parowozowego i jego najgłówniejszych urządzeń“. — Inż. T. Kluz „Ustroje hyperstatyczne o elementach prostych“. — Prof. Dr. Inż. J. Łopuszański Na marginesie artykułu: „Szkolnictwo techniczne w odrodzonej Polsce“. — Wytrzymałość materjałów i inne.

„ECHO POWSZECHNEJ WYSTAWY KRAJOWEJ w r. 1929“. — Poznań, Nr. 1 i 2 z października i listopada 1927 zawiera: Stanisław Wackowiak „per aspera ad astra“. — Stosunek Warszawy do P. W. K. (oświadczenie Prezydenta m. st. Warszawy p. inż. Z. Słomińskiego). — J. M. „Prace techniczno-budowlane P. W. K.“. — Dr. K. Bertoni „Powszechna Wystawa Krajowa, jako środek propagandy zagranicznej“. — Americus „Polonja amerykańska a P. W. K.“. — Jerzy Warchałowski „Dział kultury na P. W. P.“. — T. Osiński „Finanse P. W. K.“. — M. F. „Znaczenie P. W. K. dla rolnictwa“. — T. Marweg „Podział P. W. K. na grupy“. — Wł. Sokołowski „Udział Wojska w P. W. K.“ — K. Smogorzewski „Parę uwag o polskiej propagandzie“. — St. Ropp „Wystawa Krajowa a eksport“. — St. Sokołowski „P. W. K. a samowystarczalność polska“. — Dr. J. Hryniewiecki „Kwestje prawne związane z P. W. K.“ — Prof. Z. Moczarski „Sądzenie zwierząt na Wystawie“. — Kao „Miasto, które szybko powstaje, goraczkowo żyje i ze sławą umiera“. — T. Marweg „Warunki dla Wystawców“. — M. R. „Niebo na ziemi“. — Dr. W. S. „Prasa Polska na P. W. K.“ — R. S. „Kilka słów w sprawie budowy „awilonów na terenach Wystawy“. — L. Mikołajczak „O finanse dla Wystawy“. — K. Maszkowski „Współudział artystów plastyków poznańskich w P. W. K.“ — Kronika Wystawy“. — To i owo.

„GAZETA PRZEMYSŁOWO-RZEMIEŚLNICZA“, Warszawa, Miodowa 14, Nr. 32—33 podaje: S. Kwasieborski „Kto będzie wyborcą do Izb Rzemieślniczych“. — „Kto wyda dyplomy czeladnikom powołanym do wojska“. — „Projekt nowych statutów cechowych“. — „Narada rzemieślnicza w Min. Przem. i Handlu“. — „Co dać powinna szkoła rzemieślnicza uczniom swoim“. — „Sądy pracy w projekcie dekretu Prezydenta“ i inne.

„GAZETA LOKATORÓW i SUBLOKATORÓW“, Lwów, Nr. 11 1927 zawiera: „Najważniejsze postulaty lokatorów“. — „Jak rozwiązać sprawę ruchu budowlanego“ — „Kilka uwag o hygjenie mieszkaniowej“ — w Kronice: eksmisje mieszkań; akcja budowlana Banku Gospodarstwa Krajowego i inne.

„GŁOS PRACY POLSKIEJ“, Warszawa, Nr. 48—47 zawiera: „Pożyczka“, uwagi-zastrzeżenia. — „Międzynarodowa organizacja pracy“. — „Ubezpieczenie pracowników umysłowych“. — „Podwyżki płac i zarobków“. „Kryzys ubezpieczeń społecznych w Czechosłowacji“. — „Pro-

jekt Sądów Pracy“. — „O Radzie Ochrony Pracy“. — „Źródła bezrobocia i nędzy w Polsce“. — „Szklane drapacze nieba“. — „O położeniu materjalnem robotników w Polsce w dobie dzisiejszej“ — i inne.

„GŁOS LWOWA“ Lwów, Batorego 4, Nr. 12—20 zawiera: „Nowa organizacja mieszczaństwa“. — „Dokształcanie młodzieży handlowej“. — „Mieszczaństwo lwowskie“, ewolucja pojęć o jego misji dziejowej. — „Mieszczaństwo a przyszłe wybory“ — sprawy gospodarcze.

„HANDEL-PRZEMYSŁ-RĘKODZIEŁO“ Lwów-Zamarstynów, Nr. 26, organ apolityczny, społeczny i kulturalny omawia znaczenie ubezpieczenia transportu dla handlu i przemysłu, sprawę podatku dochodowego, gdzie mają powstać Izby Przemysłowo-Handlowe, i inne.

„MIASTO POLSKIE“, Warszawa, Zgoda 1, N-ra 42-46 zawiera: „IV Międzynarowy konkres wł. miejskiej w Hadze“. — „Dziesięciolecie związku miast“. — „O ożywieniu ruchu budowlanego w Polsce“. — „Informacje podatkowe“. — „Uwagi, dotyczące wniosku p. Ministra Robót Publicznych w przedmiocie nowego podatku na cele budowlane“. — „IX Zjazd Związku Miast Polskich“. — „Pożyczki na remont domów w Warszawie“. — „Wstrzymanie eksmisyj“. — „Potanienie budownictwa, jako sposób rozwiązania sprawy mieszkaniowej w Polsce“, przemówienie Ministra Robót Publ. Moraczewskiego na IX Zjeździe Związku Miast w Poznaniu — i krytykę projektu Min. Moraczewskiego o sposoby wydobycia funduszu na budowę mieszkań.

„ORGANIZACJA GOSPODARSTWA DOMOWEGO“ organ sekcji gosp. dom. przy Instytucie Naukowej Organizacji. Rok 1, zeszyt 7, podaje: Prof. Inż. St. Biedrzycki „Filozofja organ. naukowej w zastosowaniu do gospodarstwa domowego“. - Liljan M. Gilbreth „Naukowa organizacja a ognisko domowe“. Irena Szumlakowska „O wartości czasu“ i inne.

„POLSKI PRZEMYSŁ BUDOWLANY“, Warszawa, Nr. 9—10 zawiera: Tadeusz J. Żmudziński „Szlakiem P, K. P., Wystawa Komunikacyjna na VII Targach Wschodnich we Lwowie“— Konferencja prasowa w Ministerstwie Komunikacji. — Inż. St. Wasilewski „Tabor Polskich Kolei Państwowych“. — Inż. Dr. A. Wasiutyński „Nowy most kolejowy na Wiśle“. — Inż. S. Stolcman „Przyszły dworzec kolejowy na st. Warszawa-Główna“. — J. Śniechowski „Polskie koleje państwowe w świetle statystyki“. — J. Mrozowski „Rozbudowa naszej sieci kolejowej“. — Inż. W. Polkowski „Zjazd Techników we Lwowie“. — „Jak wygląda pomoc kredytowa Państwa na potrzeby budowlane“ (wywiad z dyr. B. G. Kr. p. M. Szenkiem). — Inż A. Dziedziul „Normalizacja cegły“. — Rejestracja placówek polskiego przemysłu budowlanego“. — „Grzyb domowy, jego geneza, działanie i sposoby tępienia“, — „Domy budowane systemem: szybko, pięknie i niedrogo“. — Budowa dróg i jezdni na podłożu betonowem, uzbrojenie w siatkę jednolitą „Métal Déployé“ — „Przewrót w budownictwie“. — „Poważny konkurent cegły jako materjału budowlanego“ — i inne.

„PRACA WIELKOPOLSKA“, Poznań, Nr. 33 z 13 listopada 1927, tygodnik bezpartyjny dla wszystkich stanów, poświęcony sprawom narodowo-społecznym, omawia w komunikatach sprawy dotyczące bezrobotnych, posad państwowych dla podoficerów, ułatwienie w uzyskaniu kredytów w Banku rolnym i inne.

„PRZEGLĄD MIERNICZY“, Warszawa, Nr. 7—10 zawiera: Prof. E. Warchałowski „Niwelacja precyzyjna m. st. Warszawy. — F. Biernacki „Odwzorowanie Roussilhe'a i próba zastosowania jego metody do obszaru Polski“. - Inż. St. Jachimowski „Ogólny wzór do analitycznego projektowania parcel w formie trapezu“. — W. Krzyszkowski „Niedocenianie czynnika technicznego przy przeprowadzaniu reformy agrarnej“. — O nieobniżanie poziomu zawodu mierniczego“. — Inż. W. Nowak „O ustalaniu, utrwalaniu i uzgodnianiu granic na obszarze b. zab. rosyjskiego“. — Inż. St. Kluźniak „Druga nowela do ustawy o scalaniu gruntów“. — Inż. W. Kolanowski „Wieloboki zósemkowane w miernictwie“. — Prof. dr. inż. F. Kucharzewski „O narzędziach niwelacyjnych, używanych w Polsce w XVI wieku“. — Inż. J. Bittner „Małopolskie mapy katastralne jako podstawa do zdjęć poligonowych“. — Inż. St. Kluźniak „O wahaniu łat niwelacyjnych“ — i inne.

„ROBOTNIK BUDOWLANY“, Kraków, Nr. 11 z 1 listopada 1927 zawiera: „Kto korzystać może z ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia“. — „II Ogólny Zjazd robotników budowlanych w Niemczech“. — „Ruch organizacyjny“. — „Ruch cennikowy“. — „Z ruchu robotników budowlanych zagranicą“ — w kronice: projekt dwu pożyczek wewnętrznych na ożywienie ruchu budowlanego w Polsce i inne.

„TECHNICZNI WISTY“, Lwów, zeszyt 3, lipiec-wrzesień 1927 zawiera: „Regulacja rzek na Podkarpackiej Ukrainie“ (Czechosłowacja). — Prof. I. A. Feszczenko-Czopiwskij „Jak metal reaguje na zmiany temperatury, w jakiej przychodzi mu pracować“. — Inż. I. Ozarkiewicz „$1^1/_2$-godzinny przyrząd do oddychania“. — Z technicznej literatury. — Z życia U. Gosp. Akademji w Czechosłowacji i Kronikę.

„TYDZIEŃ KUPIECKI“, Lwów, Nr. 7, 8, zawiera: Dr. Stefan Uhma „Miejskie Kasy Oszczędności a kupiectwo“. — Dr. R. Mühlbauer „Krytyczne omówienie projektu ustawy o państwowym podatku dochodowym“. — Prasa o pożyczce“. — „Wystawa reklamowa na Targach Lipskich“. — „Świadczenia społeczne w Polsce“. — „Kompetencje projektowanej Rady Gospodarczej“. — Dr. P. Csala „Aktualne sprawy przemysłu drzewnego“. — Rafał Pfefer „Rola handlu jako podatnika i jego wpływ na życie gospodarcze“. — „W sprawie odwołania od wymiaru podatku dochodowego“. — „W sprawie świadectw przemysłowych“.

„WOŁYŃSKIE WIADOMOŚCI TECHNICZNE“, Łuck, Nr. 11 z 15 listopada 1927 zawiera; „Memorjał expertów Ligi Narodów w sprawie osuszenia Polesia“. — „Przegląd stanu spraw wodnych w związku z wykonaniem ust. wodnej na Wołyniu“. — Kronikę techniczną i inne.

„WIADOMOŚCI POLSKO-SŁOWACKIE“, Cieszyn, Nr. 18 z 7 listopada 1927, organ Ligi Polsko-Słowackiej kreśli stosunki na pograniczu Cieszyńskiem, Rusi Przykarpackiej i na Słowaczyźnie w ogólności.

„ZWIĄZKOWIEC POLSKI“, Katowice, Nr. 10 z 15 października 1927 zawiera: b. charakterystyczne daty dla zarobków przy pracach t. zw. techniczno-ogniowych, odnośnie umowy o płacę i umowy zbiorowe, omawia znaczenie umowy zbiorowej w ogólności, a projekt rozporządzenia Prez. Rzpp. o umowach zbiorowych w szczególności, porównuje stosunki mieszkaniowe wśród robotników angielskich z naszymi, żąda ogrzewanych schronisk budowlanych, przytacza zarobki ceglarzy w wojew. Śląskiem, nawołuje do rozbudzenia prywatnego ruchu budowlanego, podając marne dotychczasowe jego wyniki na obszasze 12 największych miast całego kraju, szczególnie w stosunku do zapotrzebowania mieszkań, a zarazem jako klucz do likwidacji bezrobocia i podniesienia produkcji krajowej węgla, żelaza, cegły, drzewa, wapna, cementu i t. d.

BIBLJOGRAFJA.

Turczynowicz S.: Budowle wiejskie. Budynki wiejskie, drogi, mosty 17·40, Materjały bud. i ich łączenie 5·—; Roboty ziemne. (Bud. wiejskie t. I.) 2·—; Ustawa budownicza z 28 IV. 1882 zawierająca przepisy budowlane dla 30 miast w Galicji —·80; Ustawa budo-

wnicza z dnia 2 IV. 1889 dla znaczniejszych 131 miejscowości w Galicji —·80; Ustawa budownicza dla wsi i pomniejszych miast i miasteczek z 13 X. 1899 dla Galicji —·80; Vetulani K. F.: Wyznaczenie natężeń normalnych w łukach płaskich, z tablicą —·60; Wędziagolski P.: Kurs budownictwa. (Litograf.) 4·20; Zaus J.: Żelbet (Żelazo-beton). Prakt stosowanie żelbetu w budownictwie ląd. z uwzgl. przepis M. R. Publ. 9·—; Ziemecki S. L.: Suwak rachunkowy i jego zastosowanie 3·—; Zubrzycki J.: Murarz polski I—V. całość 8·—; Żerebecki M.: Analiza robocizny i materjału robót budowlanych 5·—; Inż. Skwarczyński Wł.: Podręcznik budowlany wraz z analizą cen. Wydanie trzecie, 2 tomy (1600 str.) w oprawie płóciennej, opracował i rozszerzył inż. Marjan Żerepecki Cena kompletu zł. 100·—; — do nabycia w księgarni B. Połonieckiego we Lwowie.

Przegląd piśmiennictwa obcego: Lasteyrie R. de: L'Architecture religieuse en France à l'époque gothique. Fasc. 8. In 8°. 100 p. Fr. 20·—; Cluozot Henri: Sculpteurs, Architectes et Decorateurs romantiques. Illustr. de Gorve, Gandon et Pottier. 2-e album du Musée romantique. (800 gr.) Fr. 336·—; Marmottan Paul: Le Style empire. 4-e sèrie. Architecture et Décors d'interieurs. (32/45). 8 p. de texte, 40 pl. (2100 gr.) Cart. Fr. 150·—; Quenedey Comt. Raymond: La Normandie. 2-e série. Calvados. Resueil d'architecture civile de l'époque médiévale au 18 e siècle. (32/44). 70 pl. et tabl. analytique. (3100 gr.) Cart; Fr. 300·—; Enlart Camille: L'Architecture réligieuse. 1-re patrie. Période mérovingienne, carolingienne et romane. In. —8. 460 p. Fr. 50·—; Blanc et Eckel: Le Ciment Portland. (16/25). 481 p. (1200 gr. Cart. Fr. 110·—; Anderson W. J. and Spiers R. P. revised and rewritten by W. B. Dinsmoor (Professor of the American School of classical Studies of Athens). The Architecture of Ancient Greece. Fully Illus. Historical Architecture Library). Roy. 8°. pp. 251. Sh. 21. — Do nabycia w księgarni: „Trzaska, Evert & Michalski, Warszawa, Hotel Europejski.

Cennik materjałów budowlanych

w złotych

z 1 grudnia 1927 roku.

O ile nie jest podane wyraźnie inaczej a mianowicie: na budowie (w skróceniu = n. b.), loco stacja załadowcza (w skróceniu = l st. z.) — natenczas rozumieć należy ceny podane jako loco skład (fabryki)!

A. Do robót murarskich:

Cegła palona ręczna i maszynowa za 1000 szt. 71·— 75·— wzwyż, n. b. od 87·— wzwyż, *dtto* dęta za 1000 szt. 113·—, n. b. od 123·— wzwyż, *dtto* szamotowa krajowa za jedną sztukę —·45, n. b. —·48. *Piasek* żółty za 1 m^3 n. b. 5·50, *dtto* biały 7·—, *dtto* rzeczny prowinc. 22·—. *Wapno* palone za 1000 *kg* 45·—, n. b. 48·—, *dtto* gaszone n. b. 1 m^3 28·—. *Gips* murarski marki „Łopuszka“ za 1000 *kg* loco wagon Lwów 55·—, n. b. 70·—, *dtto* sztukatorski za 100 *kg* loco wagon Lwów 6·—, n. b. 8·50. *Gipsowe dyle* (Izolit) 6 *cm* grub. za 1 m^2 4·80 (¹) do 5·—. *Szuter* tłuczony za 1 m^3 16·—. *Maty* trzcinowe sufitowe za 1 m^2 —·14, n. b. —·15. *Płyty* korkogipsowe (loco m. Lwów) za 1 m^2 do 100 *m* 5·60, do 1000 *m* 5·20, od 2000 do 3000 *m* 4·80, *dtto* posadzkowe kamionkowe (loco m. Lwów) 1 m^2 19·50, *dtto* 2-kolorowe 1 m^2 21·— (²), *dtto* ścienne glazurowane Hardtmuth za 1 m^2 30· . *Kamień* łamany, l. st. z. za 10.000 *kg* 46—56·—. *Ścianki* korogipsowe (korolity) lane, n. b. za 1 m^2 4·80. *Płyty* trzcinowe „Berbeka“ loco Lwów za 1 m^2 Nr. II. 3·25, Nr. IV. 4·—, Nr. VI. 5·—. *Dreny* za 1000 sztuk 4 *cm* 68·—, 5 *cm* 75·—, 6 *cm* 94·—, 8 *cm* 132·—, 10 *cm* 193·—, 13 *cm* 330·—, 15 *cm* 440·—.

B. Do robót betonowych:

Cement w beczkach za 200 *kg* 21·15 loco wag., n. b. 22·50, *dtto* w workach za 100 *kg* 9·95. *Szuter* rzeczny sztychówka 35·— za 10.000 *kg* loco wag. Sambor. *Żwir* raz rafowany n. b. za 10.000 *kg* 125·—, *dtto* 2 razy rafowany n. b. 130·—, *dtto* wysiewki sztychówka n. b. 120· . *Stopień* betonowy bez osadzenia 1 *mb.* 12·—, *dtto* terrazowy bez osadzenia za 1 *mb.* 16·—. *Posadzki* terrazowe poziome za 1 m^2 12·— (³), *dtto* pionowe za 1 m^2 24·—. *Krawężnik* betonowy $^{18}/_{25}$ za 1 *mb.* 5·00, *dtto* surowe loco wagon kamieniołom Jaremcze 7·00. *Rury* betonowe za szt.: 15: 2·40, 20: 2·90, 30: 5·—, 40: 8·—, 50: 10·—, 60: 14·—. *Marmurek* do terraza za 100 *kg* 20·—. *Posadzka* ksylolitowa za 1 m^2 9·50. *Chodnik* z płyt betonowych i krawężników kompl. wykonany za 1 m^2 11·00. *Krawężniki* 25 *cm* wys. za 1 *mb.* 5·—. *Płyty* chodnikowe za 1 m^2 7·00.

¹) Loco Lwów. — ²) Czeskie białe 24·— zł.

C. Do robót kamieniarskich:

Cokołowy kamień (tarnop) za 1 m^2 30·—, n. b. 35·—. *Stopień* blokowy za 1 *mb.* 25·—, n. b. 27·—, *dtto* profilowany za 1 *mb* 33·—, n. b. 35·—, *dtto* podcięty prof. za 1 *mb* 36·—, n. b. 42·—. *Krawężnik* kam. za 1 *mb* 24·—, n. b. 25·—. Obrob. kam. z prof. za 1 m^3 650·—, n. b. 710·—.

D. Do robót ciesielskich:

(ceny za 1 m^3 wzgl. 1 m^2 w detajlicznej sprzedaży franco skład).

Belki cios. sosnowe od 18×21 *cm* zwyż i 3—6 *m* długości 125·—, *dtto* rżnięte 140· . *Kantówka* ciosana sosnowa do 16×18 *cm* i 3—6 *m* dług. 70·—, *dtto* rżnięta 130·—, *dtto* ciosana sosn. do 16×18 *cm* i od 6 *m* zwyż 105·—, *dtto* rżnięta 135·—. *Okrąglaki* sosnowe do 8 *cm* grubości w odczubie i do 8 *m* dług. 55·—, *dtto* do 16 *cm* grub. w odczubie ponad 8 *m* dług. 65·—. *Deski* budowl. sosn. 20 i 26 m/m grub. 3—6 *m* dług. od 16 *cm* szer. zwyż 120·—, *dtto* 33, 40 i 52 m/m grub. 3-6 *m* dług. 125·—, *dtto* jodłowe 13 m/m grub. 3—6 *m* dług. od 10 *cm* szer. zwyż 100·—, *dtto* 20 m/m grub. 120·—, *dtto* 26, 33, 40 i 52 m/m grub. 3-6 *m* dług. od 16 *cm* szer. zwyż 110·—, *dtto* sosnowe podł. na pióro i wpust 26 m/m grub. 5·20, *dtto* 33 m/m grub. 5·80, *dtto* 40 m/m grub. 7·50, *dtto* podłogowe świerkowe 26 m/m grub. 4·80, 33 m/m 5·40, 40 m/m 7·—. *Łaty* jodłowe $^{33}/_{50}$ i $^{40}/_{50}$, 3—6 *m* dług. 130·—. *Rygle* sosnowe z kantówki ciosanej przerżniętej na pół, 3—5 *m* dług. do 8/16 *cm* przekroju 80·—, *dtto* od 6 *m* zwyż 115·—, *dtto* sosnowe przerżnięte z kantówki ciosanej na krzyż 3—5 *m* dług. 90·—, *detto* od 6 *m* zwyż 120·—, *dtto* rżnięte jodłowe 8/8 *cm*, 3—6 *m* dług. 130·—, *dtto* sosnowe 140.—.

E. Do robót blacharskich:

Blacha pocynow. Nr. 10 (loco Lwów) 100 *kg* 114·—, *dtto* Nr. 11 115·—, *dtto* cynkowa Nr. 12 za 100 *kg* 240·—, *dtto* czarna 100 *kg* 95·—.

F. Do robót pokrywowych:

Dachówki betonowe 1000 *szt.* 125·—, n. b. 130·—, *dtto* kolorowe (wyrobu Kołomyjskiego) loco wag. fabr. 160·—, n. b. 178·—, *dtto* palone ciągn. (wyr. Wilczek) 130·—, n. b. 150·—, *dtto* palone dwufelc. (wyr. Lwów) 130·—,

³) Podkład 6·00.

n. b. 150·—, *dtto* palona tłoczona (15 sztuk na 1 m^2) z cegielni S. A. „Pezet“ w Gródku Jagiellońskim 165·— za 1000 sztuk loco stacja załadowcza, zaś 175·— loco stacja Lwów. *Karpiówki* 1000 *szt.* palone 99·—, n. b. 119·—. *Gąsior* palony jedna szt. —·70, n. b. —·75. *Płyty* eternit. za 1000 szt. płyt, które idą 9·18 na 1 m^2 loco wag. fabr. 510·—, (przewóz Lublin-Lwów za 1 szt. 2 gr. bez zob.). *Papa* dachowa Kuźnickiego Nr. 80 waga 50 *kg* 1 *rul.* loco wag. fabr. 11·75, *dtto* Nr. 100 waga 40 *kg* 9·75, *dtto* Nr. 120 wag. 36 *kg* 8·20, *dtto* Nr. 150 wag. 32 *kg* 7·40, *dtto* Nr. 150/II. wag. 30 *kg* 6·75, *dtto* Nr. 150/III. 25 *kg* 6·—, „Koriolit“ Nr. I. wag. 22 *kg* 18·50, *dtto* Nr. II. wag. 18 *kg* 17·50 (przewóz przez Oświęcim-Lwów za wag. 15 ton 470·— bez zobow.).

G. Do robót stolarskich:

Deski sosnowe I. kl. 1 m^3 170·—, *dtto* świerkowe I kl. 1 m^3 142·— do 170·—, *dtto* dębowe I kl. 1 m^3 231·— do 250·—, *dtto* dębowe II kl. 1 m^3 178·— do 214·—, *Brusy* sosnowe i świerkowe 1 m^3 160·—. Deski i brusy jasionowe 231·—, Brusy bukowe 160·—. *Klej* (loco Lwów) 1 *kg* 2·80. *Listwy* przyścienne dębowe 1 *mb* n. b. 0·50. *Deszczułki* dęb. I kl. 1 m^2 n. b. 10·—, *dtto* II kl. n. b. 8·50, (bez układ.). *Okno* podw. 8-mio skrzydł. z futr. zamykane do wewnątrz na budynku z dopasow. mierzone w świetle futryny 1 m^2 n. b. 42·—. *Skrzydło drzwiowe* sosnow. lub świerk. 52 m/m grub. 1 m^2 n. b. 23·—, *dtto* 40 m/m grub. 20·—. *Futryna* $^8/_{15}$ *cm, mb.* n. b. 3·50, *dtto* $^8/_{10}$ *cm, mb.* 3·—. *Opaska drzwiowa* do 15 *cm* szeroka *mb.* n. b. od 3·—, zależnie od zdob. i grub. *Szpalet* do drzwi z drzewa 40 m/m 1 m^2 n. b. 17·—, *rama do szpaletu* $^5/_{10}$ *cm* n. b. *mb.* 3·00, *drzwi szpongowe* z drzewa 40 m/m grub. 1 m^2 n. b. 15·—.

H. Do okucia okien i drzwi.

Zatrzask wiatrowy 1 szt. —·75. *Haczek* wiatrowy 25 *cm* 1 szt. —·55. *Guzik* ochronny mosiężny 1 szt. —·70. *Zakrętka* z konikiem gałka mosiężna 1 szt. —.36, *dtto* gałka żelazna —.26, *dtto* językowa półoliwka mos. 1 szt. 1·80, *dtto* kociagłówka oliwka mos. 1 szt. 2·60. *Paskwil* oliwka mos. 1 szt. 3·60. *Zamek* wpuszczany 1 szt. 3·60 do 5·—, *dtto* skrzynk. średni 1 szt. 5·—, *dtto* zatrzask. 1 szt. 2·80—3·—. *Listwa* deszczowa 1 *kg* —·74. *Zawiasy* Bommery Nr. 40 para 27·—, *dtto* pasowe 1 *kg* 1·10, *dtto* francuskie 1 szt. Nr. 10 —·25, Nr. 13 —·35, Nr. 16 —·70, Nr. 20 1·35. *Narożniki.* 100 szt. Nr. 3 4·25, Nr. 4 4·90, Nr. 5 5·25. *Zasówki* do okien gałka mosiężna para 2·30, *dtto* gałka żelazna 1·25. *Zasuwy* do drzwi wpuszczane para 1·80, *dtto* do bram wpuszczane para 6·00—14·00, *dtto* do drzwi na wierzch para 1·20—14·—. *Klamki* żelazne z szyldami para 2·30—7·00, *dtto* mosiężne z szyldami para 4·50—20·—.

I. Do robót szklarskich:

Szyby za 1 m^2 do okien grubości $^4/_4$ tj. około 2 m/m, w oryginalnych skrzyniach 4·45, *dtto* j. w. przy odbiorze pojedynczych szyb w miarę zapasów 5·35, *dtto* grubości $^6/_4$ tj. około 3 m/m w oryginalnych skrzyniach 8·—, *dtto* j. w. przy odbiorze pojedynczych szyb w miarę zapasów 9·60, *dtto* ornamentowe i katedralne białe oraz prążkowane 11·25, *dtto* j. w. kolorowe 13·25, *dtto* matowe 14·—. *Kit* pokostowy 1 *kg* 1·10, *dtto* miniowy 1 *kg* 1·50. Za cięcie szyb nieprostokątnych i prostokątnych liczy się odpowiednio do ryzyka i pracy.

a) Kwadraturę szkła oblicza się według norm fabrycznych tj. w parzystych centymetrach, *b)* przy oszkleniach okien nowych, wymiar w świetle futryny, *c)* przy oszkleniach okien starych, miara we felcu z doliczeniem 25% za odcinki, *d)* przy szybach nieprostokątnych podług największej powierzchni. *Oszklenia* tj. robocizna z dodaniem kitu i gwoździ w warsztacie własnym 1·80, *dtto* j. w. poza obrębem warsztatu 2·50. Uwaga: O ile strona dostarcza swoje własne szkło, to *oszklenie* oblicza się jak wyżej, jednak robotę wykonuje się bez gwarancji za szkło. Przy oszkleniach konstrukcji dachowej i okien żelaznych, oraz robotach wykonywanych na drabinie, jak również szyb lustrowych do portali, koszta robocizny podwyższają się odpowiednio do rodzaju i trudności wykonania tychże.

J. Do robót zduńskich:

Kafle kolorowe ciemne czeskie 1 szt. 2·70, *dtto* j. w. krajowe —·95, *dtto* kolorowe jasne czeskie 1 szt. 1·80, *dtto* j. w. krajowe 1·20—1·40, *dtto* białe Hardmuth 1 szt. 3·20, *dtto* Skawina 2·40—2·60. *Materjał z robocizną i z dodatkami* na budowie kafle krajowe jasne 2·25, ciemne 1·95, *dtto* czeskie 3·50, *dtto* białe Hardtmuth 5·20, Skawina 4·70. *Dzwiczki* poniklowane garn. 1 szt. od 15·— do 34·—. *Kociołek* biały z miedz. licem 1 szt. 25·50. *Ruszt* 1 *kg* —·55.

K. Do okucia kuchen i pieców:

Płyty kuchenne 100 *kg* 60·—. *Pieczarnik* zwykły 1 szt. 7·50, *dtto* lepszy 1 szt. od 10·— do 18·—. *Kociołek* z blachy pocynk. 1 szt. 16·—. *Futerał* 1 szt. od 4·— do 8·—. *Opaska* kuchenna kuta 1 szt. 13·90, *dtto* prasowana 1 szt. od 3·— do 6·—. *Lufcik* kuchenny prasow. 1 szt. —·70. *Ruszt* lany $^{15}/_{21}$ 1 szt. 1·20. *Rura dymowa* 1 szt. 1·50 do 4·—, *dtto* z kolankiem i kluczem 1 szt. 4·—. *Wentylator* żaluzjowy 15×15 1 szt. 6·50, *dtto* 15×25 8·50, *dtto* 30×30 13·—. *Drzwiczki* blaszane kuchenne 1 szt. 1·70 do 3·50, *dtto* hermetyczne czarne garnitur 6·—, *dtto* poniklowane garnitur 15·—, *dtto* wyciorowe pojedyncze 1 szt. 2·60, *dtto* wyciorowe podw. 1 szt. 2·80.

L. Materjały żelazne (ceny za 100 *kg*).

Blacha pocynkowana 114·— do 116·—, *dtto* żelazna 75·— do 96·—. *Dźwigary* 45·—. *Żelazo* sztabowe 45·— (cena zasadnicza), *dtto* okrągłe ponad 13 m/m średn. 49·50, poniżej 13 m/m śred. 59·—, *dtto* fasonow. do okien 61·60. *Walcówka* w buntach 54·— (cena zasadnicza). *Kątówka* 44·— (cena zas.). *Drut* palony 75·— do 98·—. *Gwoździe* zwykłe 70·— do 80·—, *dtto* sufitowe 170·—, *dtto* papowe 130·—.

M. Materjały do różnych robót:

Papa izolacyjna Kuźnickiego wag. fabr. 2·25 i 1·85 1 m^2, *dtto* dachowa 7·— do 12·— za rulon 10 m^2. *Asfalt* sztuczny (netto) 100 *kg* 16·—, *dtto* naturalny 30·—, *Ter* gazowy 1 *kg* —·45, *Karbolineum* 1 *kg* —·45. *Gudron* naturalny „Trynidat“ 100 *kg* 75·—, *dtto* sztuczny 100 *kg* 40·—. *Płyty* izol. do fudamentów 5 m/m 1 m^2 1·80.

Cennik płac godzinowych

ustalonych z ważnością od dnia 22 sierpnia 1927 roku:

Płace godzinowe:

Murarz lub cieśla ukwalifikowany .	maximum	1·50 zł.
„ „ „ „ . .	minimum	1·10 „
Pomocnik	maximum	0·75 „
„	minimum	0·55 „
Kobieta lub chłopak		0·45 „

W przyszłości regulowanie cennika odbywać się będzie raz na miesiąc na podstawie komunikatów Komisji do badania zmian kosztów utrzymania Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie. (Od 22 sierpnia po koniec października 1927 plus wynosi 2·7%).

Wydawca: Stowarzyszenie przemysłowe budowniczych we Lwowie. Odpowiedzialny redaktor: Dr. Juljusz Stachy.

Pierwsza Związkowa Drukarnia we Lwowie, ul. Lindego l. 4.

ROK ZAŁOŻENIA 1888.

znak fabryczny

TELEFON Nr. 62.

EMIL KUŹNICKI SPÓŁKA AKCYJNA

FABRYKA TEKTURY DACHOWEJ, PRODUKTÓW CHEMICZNYCH I ASFALTU

OŚWIĘCIM (Wojew. Krakowskie)

Fabryka filjalna w Sosnowcu, ul. Sobieskiego 7 (tel. Nr. 474)

poleca znane z pierwszorzędnej jakości wyroby, a mianowicie:

Papa dachowa smołowcowa piaskowana i niepiaskowana,
Papa asfaltowa izolacyjna posypana trocinami, żwirem lub korkiem,
Płyty izolacyjne specjalne z wkładką filcu angielskiego,
Smoła kamienno-węglowa preparowana (lakier dachowy),
Karbotineum do impregnowania drzewa,
Lepnik (cement drzewny) t. zw. klebemasa,
Lakier do żelaza zwyczajny i szybkoschnący,
Lakiery kolorowe do malowania dachów papowych,
Masa koriolitowa do konserwowania dachów krytych papą specjalną,
Asfalt rodzimy (mastix) i sztuczny w bryłach,
Goudron naturalny „Trinidad“ i inne bitumy zagraniczne,
Goudron smołowcowy i asfalt do izolowania ścian,
Christol „A“ do smarowania dachów papowych tylko co 5 lat,
Christol „D“ kit włóknisty do uszczelnienia starych popękanych dachów papowych,
oraz wszelkie przybory do pokryć dachowych.

„Koriolit“ specjalna papa asfaltowa, wolna od smoły i bezwonna, niewymagająca konserwacji (smołowania) ani po sporządzeniu pokrycia ani też przez szereg lat. Z tego powodu zastosowanie tego materjału korzystniej się kalkuluje od papy piaskowanej. „KORIOLIT“ jest trwały, nieprzemakalny i odporny na ogień przenośny.

Wykonywamy przez fachowo wyszkolone siły:

Krycie dachów papą smołowcową i specjalną „KORIOLIT“ na gładko, na listwach trójkątnych, t. zw. podwójnie klejone i przez wprasowanie żwirku.
Asfaltowanie ulic. chodników, peronów, podworców i t. p.
Izolację mostów, wiaduktów, przepustów, piwnic, murów fundamentowych, ścian wilgotnych i t. p.
Obijanie ścian i sufitów.

Nasze papy zostały urzędownie zbadane i jako ogniochronne uznane. Towarzystwa Asekuracyjne przy ubezpieczeniach od ognia stosują premję ustaloną dla materjałów twardych.

Oferty i próbki na żądanie.

JAKÓB NEUWOHNER

LWÓW, UL. STRYJSKA 26. Tel. 48-37.

Dostarcza wyborowej cegły w każdej ilości na prowincji wagonowo i loco Lwów ze swojej cegielni „Neuwohnerówka“ w Sichowie.

S C H O D Y D O C H S
(SCHODY / SCHODY)

poleca

BRATTEL i DECET

FABRYKA WYROBÓW CEMENTOWYCH
LWÓW, UL. ZIELONA L. 73, Tel. 20-78.

FABRYKA
WYROBÓW DRZEWNYCH i PARKIETÓW

ARTUR FALTER

we Lwowie, Źródlana 11, Tel. 12-74

wyrabia:

Deszczułki posadzkowe, podłogi miękkie, drzwi, okna, listwy kielowane, opaski profilowe.

Przyjmuje również materjały surowe do wysuszenia w suszarniach specjalnie na ten cel urządzonych.

DRZEWNE MATERJAŁY
BUDOWLANE i STOLARSKIE
tudzież
DĘBOWE DESZCZUŁKI POSADZKOWE

poleca **JÓZEF SŁOŃSKI i S^KA^**

spółka z ogr. odp.

ZNIESIENIE, telefon 10-51.
obok fabryki J. K. Baczewskiego.

MATERJAŁY BUDOWLANE

CEGŁA, DACHÓWKA, KAMIEŃ, WAPNO

doborowej jakości z własnej wytwórni we Lwowie, Zamarstynowie, Sichowie, Gródku Jagiellońskim, Zasławiu (st. kol. Zagórz), Stróżach, Niżniowie i Jamnej (Jaremcze) **PORTLAND CEMENT** z wszystkich fabryk wagonowo i ze składu we Lwowie. **Gwoździe, blachę i t. p.** dostarcza po cenach konkurenc. i najdogodn. warunkach spłaty

„PEZET“ Powszechne Zakłady Budowlane S. A.

LWÓW, UL. AKADEMICKA L. 23. — Tel. 14-14, 15-76.

ADRESY:

Eck Isser, skład drzewa materjałowego, Lwów, ul. Jakóba Hermana 20 (róg Wybranowskiego 4).

„**Glińsko**“, wyroby kafli piecowych i kuchennych, Lwów, ul. Zielona 7.

N. Heller, Kałusz, dostawa papy dachowej wagonowo i detajlicznie z firmy Ska Akc. Emil Kuźnicki, Oświęcim.

Bracia Kirschbaum, dostawa materjałów budowlanych, Lwów, Legionów 29, Tel. 36-47.

Lustman Pinkas, składy drzewa budowlanego, Lwów, ul. Gródecka 37, tel. 13-32 i 34-08.

Bracia Mund, materjały budowlane, Lwów, ul. Sykstuska 23, telefon 5-78.

Rodakowski Zygmunt, instalacje wodociągowe, Lwów, ul. Gołąba 15, tel. 7-02.

Betoniarki, mieszarki do wapna, wyciągi budowlane, formy do wyrobu rur betonowych, pogłębiarki etc. dostarcza ze składu firma JULJUSZ WEISS, Koleje Polne, Leśne i Fabryczne we Lwowie, Biura: Potockiego l. 26. Składy: Na Bajkach 3—5. Telegramy: Railweis Lwów, Tel. 2-59, 10-91, 10-92, 34-27.

Nagrodzony złotym medalem na Wystawie Targów Wschodnich we Lwowie 1926 r.

HYDROFUGE „KASTOR“

BRACI FOBER w BRUKSELI

znakomity środek zabezpieczający od wilgoci, przeciekania, wstrzymywania wody we wszystkich wypadkach, jako to: izolacji rezerwoarów, murów, kanałów, basenów, tunell, tarasów, fasad, szczytów i fundamentów

HYDROFUGE „KASTOR“ dodaje się jako domieszkę do zaprawy cementowej. — Posiada na składzie

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE

MAURYCY KARSTENS

WARSZAWA, UL. KOSZYKOWA Nr. 7, Tel. 27-95.

ODDZIAŁY:

W POZNANIU, „Materjał Budowlany“ S. Mielżyńskiego Nr. 23, Tel. 29-76 i 38-74,

W KRAKOWIE, Biuro Budowlane „KASTOR“, plac Kleparski Nr. 5, Tel. 218,

W KATOWICACH (Śląsk), WPan Kazimierz Wretowski, inż., ul. Gen. Zajączka Nr. 19.

Do wiadomości naszych

P. T. Prenumeratorów i Firm

ogłaszających się w czasopiśmie!

Zawiadamiamy uprzejmie, że abonament lub ogłoszenie nie wypowiedziane wyraźnie pisemnie najdalej do 20 grudnia 1927 uważamy za prolongatę na okres taki sam jak poprzedni.

Redakcja.

Wydawca: **Stowarzyszenie przemysłowe budowniczych we Lwowie.** Odpowiedzialny redaktor: **Dr. Juljusz Stachy.**

Pierwsza Związkowa Drukarnia we Lwowie, ul. Lindego l. 4.